ACC. N:R. 745

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

Landskap: Småland — Upptecknat av: Bengt Söderberg

Härad: Vista — Adress:

Socken: Skärstad — Berättat av: fl. personer

Upptäckningsår: 1927 — Född år ... i ...

Upptäckningen rör

Tjuvarbes hem.	1-3.
Trolls - historier	3-7, 77, 105,
Gästkramning	7.-8.
Maran	9.-10, 58-59, 72, 134.
Tomte	10-11, 53-57, 69, 75, 113
Näcken	11-14, 107, 116,
Tjuvjakten	14, 109,
Tjuvleri och tjuvkonster	16-20.
"Torksoa"	20-
Midsommarsgången	21-
Botemedel mot tjuvkonster	22-27.
Sagor m.	27-52, 84-103.

137. Sig

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 745

LUNDS UNIV. FOLKMINNES-ARKIV

Landskap: Småland — Upptecknat av: Bengt Söderberg

Härad: Vista — Adress:

Socken: Skärstad — Berättat av: fl. personer

Uppteckningsår: 1927 — Född år ... i ...

Uppteckningen rör

Gjuneleg kom.	1-3.
Trolt - historier	3-7, 77, 105,
Gastkramning	7.-8.
Maran	9.-10, 58-59, 72, 134.
Tomte	10-11, 53-57, 69, 75, 113
Nacken	11-14, 107, 116,
Spöken	14, 109,
Tjuvar o tjuvkonster	16-20.
"Torksoa"	20-
Midsommarsgången	21-
Botemedel mot spökerier	22-27.
Sagor	27-52, 84-103.

137. 5:9

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

745.

745

156

Smålands mfl. 1927

Folkminnen från Skärstads socken, Vista härad, Jönköpings län.

Del II.

Bengt Lövberg.

11/11 1927

Nr 2301/72

1.65

Sågverksarbetaren Oskar Karlsson

Sibirien, född år 1878. Det mesta berättat för honom av hans farmor, född på 1790-talet, både ifrån Skåne och Sibirien. (sid. 1—52)

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

I Mattarp var en dräng ute och huskade på julaftn. då kom ett prutt-tiggare och gick förbi honom. Men han var halvblind, och just som han gick förbi drängen, hörde han, hur han sa: "Ha vad det är kallt." och då tyckte han det var synd om honom och tog av sig sina vantar och gav honom att värma på förbi med. Sen gick han sin väg och kom till nästa gård med sitt arbete som vanligt. På morgonen på julbagen, redan mycket tidigt, red han ut till

en kaye i värtheken och vadlade kärarna. Och då fick han se, att det lyste i kyrkan, ändå det var långt före jultiddags. Men han red dit för att se efter, vad det var för någonting. Och när han kom dit, kom det ut en hel kaye troll och mötte honom. Ten av dem hade en bägare med en slags dryck i och bjöd honom dricka. Men dräugen gnades på och drack inte av det utan kastade istället innehållet över axeln. Men då kom det på kärstryggen bakom honom och där brändes hären av på en stor, stor fläck. Men, när trollen märkte att dräugen inte druckit, skulle de återvända honom, men han satte till att rida vägen fram i

745 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

sparrstäck. Trollen vanmade sig i alla fall mer och mer, och det var nätt, att de hann upp honom. Då hörde han ett röst bredvid sägen, som skrek till honom:

"Vantavän, vantavän, rid ut på åkern din dåre inte vägen den här."

Och då gjorde dräugen så och där på åkern hade trollen ingen makt med honom, utan han red där, hits och dit fram upp. Sedan red han fram till kyrkan och skänkte bägaren dit. Och då fann man, att den var skuren däri-från ljust.

Skärstad den 2 jan. 1927.

Birgit Lindberg.

trollpackan arg och slog till
björnen med spaden, som hon
hade att vända fisken med.
Men det hjälpte inte björnen,
utan de kom ihop o slåss,
och trollkärringen måste
ge vika. och sen höll hon
sig borta för en längre tid.
Men så en gång träffade
hon på bonden, när han var
ute, och då frågade hon honom
om han hade sin flicka kvar.
"Ja" svarade han "i år är de sju."
Då blev hon förskräckt och sa
rade: "Ja då må djävulen sticka
dit." och sen fick de leva i
lugn och ro för trollen på
den gården.

Skärstad den 2 jan. 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Finns det i
grannsocknen Ölunda ett folk,
som tror på trolldom. Så ifall
ett kreatur blir sjukt gå de och
hitta utefter vägarna, om
där finns något kol, för då
tro de, har trolldomen gått
in därigenom och så lägger de
saga till dem. För att skydda
sig mot dålighet sätter de upp
spor över dörrarna. Får de inte
spår någon gång så har
någon varit inne och för-
trollat antingen kreaturen
eller gården.

Skärstad den 2 jan. 1927.

Om man blir "gastkramad," har man en
elakvist och släpper bre gången
innanför skjortan eller lik-

Gastkram-
ning

tyget.

Skärstad den 2 jan. 1927.

Ett annat sätt mot gastakramning var spänning. Man "spannade" då vätskebra armen, vilket tillgår på det sättet, att man måter upp armen från handleden och upp till kaken (armen måste vara naken) med utsträckning av tummen och lillfingret åt gången och för varje gång spottar man. Gör det då inte ut sig på att man sista gången inte kan få fingrarna att röcka hid, är personen alldeles säkert gastakramad. Men att spänning hjälper, det har jag sett exempel på.

Skärstad d. 2 jan. 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

En bonde hade Maran

en häst, som varje morgon stod genomblöt av svett, när han kom ut till stallet. Han fastor då, att det var maran, hästen hade ont av och försökte band han fast en lie på ryggen av hästen med eggen upp. Men morgonen därpå hade han själv dödd på hästens rygg, för det var han själv, som var maran, utan att han visste om det.

Maran det är människor som äro ute och plågar folk på nätterna, ibland utan att de själva vet om det. Man kan känna igen dem på det att de inte ha något hår varken i arm-

LUNDS UNIVERSITETS

kälorna eller på "kentigheta".

Skall man
har ont av marken skall man
gå åt skogen och ta reda på
sig en "markstad" (d. v. s. en stapp
klapp tvinning av kvistar och blad
käckvaat) och linga nyss den
över dörren, så då blir
maran fast på den.

Skärstad den 2 jan. 27.

Jämte

Det var en bonde som
hade en dumb, som folk kalla
för i sidan. Och han drog till
gården förstås, som tomtarna
bruka. Men en gång går bon-
den stod på logen och högskar,
som tomten ide med ett rågstrå
på axlen och pustade till med
då då bonden: "Jo, nu tycker du,
du hade e' byl!" (Byl = bråte).
Men då bad tomten arg
och sade: "Lika mycket jag
dragit till dig duder
dju är ska jag dra i spräi
dig luder dju är, så får
du se hur mycket du har
kvar." Och när de dju åren
gått, var bonden utfattig. —
Men jag kan förstås icke
garantera att detta är precis
sanning, men att de hade
bonkar för, det är faktiskt
säkert, och jag tror historien så.

Skärstad d. 2 jan. 1927.

Närken

Spele-Lasse.

Spele-Lasse
hadde i bov i Skärstad och han
var så dum att han kunde
inte mer än spela kort och fiol.

745
LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Men det kunde han också på mycket bättre. – En gång på en bröllopsfärd spelade prästen på en ord och frågade Lasse, vad det var för en. Lasse svarade: "Ja jag vet inte precist, men det är jaren på vilket sjuder oss." — Ja om sagt Lasse kunde varken skriva eller läsa, men spela kunde han, ja det lade han lärk sig av näcken. Det gick till på det viset, att Lasse stämde möte med näcken vid en göl. Där träffades de sen tre torsdagsnätter å rad. Första natten frågade näcken, om han ville vädda jungfrurna efter fiolen eller fiolen efter jungfrurna. Lasse funderade en stund, men han svarade: "Det är nog bäst att vädda fiolen efter jungfrurna." Men hade han inte svarat så, hade nog näcken vänt jungfrurna efter fiolen med puck, och då hade att jungfrurna stannat med på köpet. Men sedan började de spela. Lasse höll i stråken, och näcken i hans hand. Och när de hade spelat ihop de tre torsdagsnätterna, var han den skickligaste fyelmannen i trakten, och fick spela på varenda bröllopsgång sista biten han tog var då alltid "Skams polska", och den spelade han så alltingt dansade både stolar och bord med. Och varken han eller de som dansade kunde höra upp. Det enda som kunde få honom att sluta var om någon slog ner stället på fiolen. För de det hjälpte inte att bara ta ifrån honom stråken, för då fortsatte han att spela

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

med Lena Jungarna.

Skärstad d. 5 jan. 1927.

Ibland händer det att mäcken höll kvarnarna för mjölnarna, så det inte hjälpte, hur mycket vatten de släppte på. Men slänga man då ner några kopparslantar i kvarnhjulet, släppte han genast.

Skärstad den 5 jan. 1927.

Spiritus

För att skaffa sig en spiritus skulle man ha ett kuppägg (kuppar värpa bara ett enda ägg om året) och lägga det i armhålan. När så det blev utkläckt, skulle man lägga kycklingen i ett glas med sprit och förvara den så. Sen var det bara att gå till den och begära, vad man önskade sig och ville ha, och man fick det genast.

Men när man ville bli av med honom var det bara att sälja honom till någon annan. Men den tredje ägaren han kunde inte göra sig av med den, utan när han skulle till att dö, satte sig spiritusen på bröstet av honom. Och han var då försvunnen åt den onde. — Och det är många som haft spiritusar och blivit rika på det viset, men det är ju inte skäl i att nämna några namn på slaktingar till dom alltihop lena äkt i dag här, om inga ända är på dörrarna.

Skärstad den 5 jan. 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Prolleri och Sjukdomar.

Kulebo-skytten.

Det var en skytt som alltid hade mycket med "kusoleri" (myc. = trolldom) för sig. Fick de ha något vilebrå, behövde de bara gå till honom och beställa till vilken dag de ville ha det. Och det "chaperade" aldrig. Men en gång hade han på kort skjuta en räbock på storlig tid och blev inbjuden till gästen. Han blev bjuden till öden, men då han inte hade något att betala med frågade han Bonaren, om inte släkten kunde få betala det. Jodå, det gick bra och då sa Kulebo-skytten att de måste dröja litet, ty släkten hade långt att gå. Men efter en stund kommer det inrusande en räbock i knipsalen så bröden stod kring honom. Då fröstod man, vad Kulebo-skytten menat med släkten. Han sa bara till djuret: "Ja det var bra kyrmegit av dig gamla från Kyrgården i Stekaboden och lätt till förklöjning på en så kort stund." — Men efter den dagen bjöd de aldrig Kulebo-skytten.

En gång skulle Kulebo-skytten lära en hantverk att skjuta, d. v. s. träffa plinten i knoppen. Och sen fick han följa med ut i skogen en dag och där kom det plötsligt med tjäder och orrar och räv och harar. Kulebo-skytten sköt men den andre visste inte bättre än skott och förresten heller aldrig mer följa med honom ut och jaga.

Skärstad den 2 jan. 1927.

Vill man skämma någons
bössa, behöver man bara skjuta
en örn med den. Sen skenar
hagelen och man kan aldrig
träffa med den.

Ett annat sätt
var att stöpa en silverkula och
skjuta genom bössepipan. Sen
träffade man aldrig med den.
— Men knuten i det hela var
att få tag i bössan, för jägarna
höll alltid sina bössor väl inne-
låsta och vägrade aldrig låna
någon annan göra det med den.

Skärstad d. 2/1. 1927.

Åter ett annat sätt
var att blåsa pipan ren från
fick efter skottet.

Skärstad d. 2/1 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skall man tala sant
att få sanna, skulle man
att det berodde på att någ-
gon förtrollat anslingen kred-
duren eller grädden. Men för
att få sanna skaffade man
sig bara flugpärm och bor-
stade in det i kärnkyggla.

Skärstad d. 5/1 1927.

Ibland Pinnkäringar
som gick för var alltid fröl-
kenninga och kunde mer än andra.
En gång kom en finska in i
ett hus och bad om penger, men
herrn i huset sät bara sät kenne:
"Ät med dig din kuckunn!" — "Det
ska du dåpt få betala att du
kallar mig kuckunn! Tiu skall
ska du bli kuvig i hela ditt liv"
svarade hon. Och han blev
verkligen också puckelryggen av

löss och kunde aldrig göra sig av med den.

Skirstad d. 5/1 -27.

Torkesa

En mjölnare hade mycket ont av "torkesa". Han brukade alltid komma in om kvällarna och besvära honom. Men en natt fördde han att han skulle bota henne och log och vände ett förnöjet ansikte, så det var rödglödgat. - På kvällen kom Torkesa som vanligt och frågade strax om häften på henne och hon svarade: "Har du sett värre hryne?" Men mjölnaren log det bästa förnöjdhet och slängde det ner i baken på henne och sa: "Har du känt värre hryne?" Torkesa bara gäspade till ett par gånger och försvann. Men sen gick kvarnen så mjölnaren höll på att aldrig komma klara den, men aldrig hade den haft mer ont av torkesa.

Skirstad d. 5/1 1927.

Midsommargången.

Midsommargången.

Sen som gått ned fick man inte säga ett ord. Inte ens hälsa till varandra om någon hälsade på en. Så går man till tre korsvägar där man först tar på alla fyra väggarna. Och i den tredje får man veta vad man ska bli gift med. Blev man gift under året mötte man sin tillkommande brud som räckte ut handen åt en. Men man

fick inte hälsa på henne, för då blir man sjuk. Dock ansåg man däremot mera ärligt, möjligt man en likpärd.

Skärstad d. 5/1 1927.

Botemedel mot sjukdomar.

"Kvarren" Kvarren: (d.v.s. handleden svullnar upp, så man icke kan taga med händen och det hörés ett knarkande ljud inne i leden).

Kvarren knuppes bort. Man tar en halmstjelk med tre leder på och lägger på en knuppestubb och när han har knuppat bort kvarren, knuppar i jämna leden frågar den som har kvarren: "Vad knuppar du efter?" — "Jag skall knuppa bort kvarren på dig," svarar den andre. Så upprepas för varje led tills alla tre lederna äro

"Tappat dröpet"

När kreaturen "tappat dröpet" (d.v.s. förlorat idissingsförmågan) skulle man gå ändtarmen (makalo) runt ladugården tre gånger och tugga på en brödbit. På det sättet tuggade man dröpet i kreaturen igen.

Skärstad d. 5/1 1927.

"Snälleskadade"

Om i kriget så man, att djuren voro snälleskadade när de kom hem sjuka. Man trodde nämligen att de fått sjukdomen därav att ett snälla blåst på dem. Om att bota dem, tog man av en trikad snälla och brände framför munen

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

på det sjuka djuret, och låt det så innandas kokstens därav. Sådana torkade pucklor bruka man på tegar i varje gård. (Snäll=vessla).

Skörstad d. 5/1 1927.

Revorm

Revorm ritas bort vitket kållgjr så. Man tar en ända och river runt ~~det~~ revormen och delar den vidare i fyra delar. Så pekar den som river på första fjärdedelen och frågar (samtidigt som han kan spotta åt var sitt håll): "Vem ska ha den?" Den andre svarar namnet på någon person. Och så på samma sätt med alla fyra fjärdedelarna.

Skörstad d. 5/1 1927.

Stolsteg

Stolsteg kåljas bort. Man kåljar pissa ur en trä-

bit mot ögat på den som har stolsteget. Denne frågar då: "Vad kåljer du efter?" och vända spotta åt var sitt håll. Den som kåljar svarar: "Jag kåljer bort stolsteget på dig." Man kåljer tre pissar och upprepar detsamma.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Stolsteg får man genom att smyga med en stol, d.v.s. låta stolen stå på ett ben och vrida den runt med dricka som mål.

Skörstad d. 5/1-27.

Drunbete

Drunbete. Har någon blivit ~~tagen~~ tagen av en drun, gäller det bara att skaffa bort den från drunen. Kan man det, får inte drunbetet någon skada.

Ett annat sätt är

att slå i hjäl prunen. Inte heller är det hittet någon skada.

Skärstad d. 5/1 1927.

Sin dans det folk, som kunde ha kraften av andras djur. — På Västanå skulle de en gång köra upp en stor kvarnsten, och man hade tre par hästar för lasset och då par det och drog, så de var jemnblöta av svett. Men kuskens hästar gingo lätt. Så frågade godsägaren kusken, hur det kom sig att det inte syntes på hans hästar, att de drog. — "Ja, det är inte så underligt. De har inte utan det är istället de svarta ormarna inne i ladugården". — Detta trodde förstås inte han, men när de kommo hem, gick han ut i ladugården, och där stod de svarta ormarna genomsvettiga, så

det syntes tydligt, att det var de som fått dra lasset.

Men kusken fick sluta sin plats för godsägaren, som var rättskaffens, ville inte ha en sådan i sin gård.

Skärstad d. 5/1 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Sagor.

Da 301

Det var en gång en kung som regerade i Arabien. Hans hemål var kvarnen. Och på den tiden ansåg man, att kornet skulle på en sten krossas i litet, om man skulle få rent på den att det skulle bli ett fint eller fiskar, innan det var

fått. Då ryckade lik kungen skicka bud runt hela världen, att den som kunde säga, vad det skulle bli för ett barn skulle få en stor belöning. Men där fanns ingen som kunde ge kungen svar på i den frågan. Till slut kom man i alla fall en gammal käring som hade sått sala om det för kungen. Hon gick till kungens gård och där berättade hon för honom, att det första barnet skulle bli en flicka. och det andra och fredje likaså och tre barn skulle han få. Allt skedde också som käran sagt. Men hon hade vidare berättat, att alla tre barnen skulle bli mycket svåra ungdomar och rätt kung-

en lid att inte låta någon av flickorna komma ut under bar himmel, innan de fyllt 13 år.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Men snart några av prinsessorna blivit tretton år utbröt sped på kungen måste dra ut i krig. I sin sate då till en kammé av vakter som skulle passa uppå för kungen och tillse, att ingenting ont tillgjordes flickorna och vakta, att de inte sluppo ut för den dagen tiden. Men en vacker dag gick betjänten förbi vaktens rum och då hörde de att prinsessorna sinsemellan och då hörde de att tjugo kunna om, att de ja ut i trädgården en liten stund. Först tvekade

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

han dem det, men tiss slutt
gav han efter för deras tårar.
Och då ingen para syntes hota
dem, lät han dem springa
omkring precis en skuld. Men
fått skuld det var, kom en
mörk sky och fortpinde
flickorna. Befälhavaren sände
genast han märske att flick-
orna voro försvunna och för
konungen, att prinsessorna blivit
bortrövade av en sky.

Vår burdt nädde
konungen upriskt ~~att~~ han just
ville vakterna ur lavdet för
straff, för att de så högligt skött
sina platser. Men strax därefter
slöto det fred, och konung-
en kom hem till sitt land
igen. Då utlovade han att
den som kunde skaffa till-
baka prinsessorna igen, skulle
få den av dem till gemål
som han helst ville då.

En jämrik, en sergant
och en soldat gåvo sig då ut att
spana efter dem i alla län-
der. Konungen själv utrustade
dem med var sin häst och
pengar för den tid de skulle
söka. Efter länge sökande länge
kostar i ett främmande land
råkade de på en jätte, som var
ute och jagade. De gick då efter
honom på avstånd och sågo, hur
han lagar sig ut i en stor berg
då gjorde de sig i närheten
därav för att följande dag under-
söka huru jätten, om han be-
gav sig bort.

Följande dag gick jät-
ten också på jakt och då gingo
de på att undersöka hans bestad
Men klyftan var så djup, att

de måste linda ihop tyglar och trimmar för att få sin med dit med dem. Den djärvaste av dem var soldaten och han lät de andra föra med sig. När han kom dit med, fann han prinsessorna, som de söke efter. De satt alla tre därinne i en stor, dekorerad sal. De förundrade sig mycket över det soldaten vågat sig dit ned, varifrån aldrig någon människa kommit med livet. Men han talade om för dem, att han var utsänd av deras fader att söka rätt på de försvunna prinsessorna från Arabien.

De tre systrarna hade bestämt, att de skulle föra upp prinsessorna först och sedan soldaten. Men under

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

tiden soldaten var där nere samtalade de andra två om, att de skulle dra upp prinsessorna men låta soldaten stanna kvar för att de själva skulle få äran av att ha räddat dem. Så skedde också. När de hade dragit upp prinsessorna, lät de soldaten stanna kvar som de hade bestämt. Soldaten trodde då, att hans sista stund var kommen, men när det led mot aftonen, då jätten skulle komma hem, kröp han under jättens säng för att söka skydda sig där.

När jätten kom hem så fick han först fund i kring salen och mumlade: "Det luktar kristet blod härinne" och så fann

han soldaten under sängen.
Han lätsades sova, och jätten
drog sitt svärd och skulle
just hugga huvudet av
honom då han kom ihåg
att han aldrig dödat män-
gen utan i öppen strid och
inte heller ville göra det.
Därför lämnade han soldat-
en ett svärd, så att de
skulle kämpa med varandra.
Jätten skulle hugga först.
Men då han högg tog Tjäke-
de han på och träffade istäl-
let en stenstolpe, som stod
där i salen, så att svärdet
gick av på tre ställen. Då
passade soldaten på att hug-
ga huvudet av jätten.

Men i och med
detsamma som jätten dog,
löstes förtrollningen på

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

jättens klyfta Invandidas
åter till en Kungaborg.
Men för soldaten gällde
det att komma hem igen
till Arabien. Då kom han
att tänka på vad prinsessor-
na talat om för honom om
jättens vederkvicka. Det var
så, att den som åt den
pigan blev så mäktig och stark
att han nästan kunde råda
över vad som helst. Var man
blåste i den, kom jättens vänd,
som av jädes av Kunkeenius.

Soldaten blåste i pi-
pan och genast kom Lunken-
ius framför och frågade: "Vad
behagas Eders Majestät?" Soldaten
som nu var klädd i kungs-
kläder, begärde att bli förd
tillbaka till Arabien. Detta
uträttade Lunkentius genast

LUNDS UNIVERSITETS FOLKLIVSARKIV

fort, ju han hade skörlar
om man kunde ta sju
mil i steget med.

När han kom
till Arabien fick han veta
ju att det snart skulle
bli berättan i kungagården,
men prinsessorna kunde
inte ju tag i sådana klä-
der, som passade dem. Ju
de ville ha precis likadana,
som de hade haft hos jätten.
Så ju klädde sig soldaten till
en skräddare och gick upp
till kungaborgen och ätt
sig att sy sådana klad-
ningar, som prinsessorna
ville ha. Han fick snätt ju
prinsessorna och gick ju
kom ju att sy dem. Men
när man kommit kom bliste
man sutet i sin pipa. Genast

som Lunkentus och frågade
vad han befallde. Då begär-
de han att Lunkentus
skulle hämta de kläder som
prinsessorna haft hos jätten.
Efter några dagar gick
han upp till slottet med
klädningarna som ju stås
passade utmärkt och ut-
fölle till full belåtenhet.
Men prinsessorna ville
ändå inte gifta sig ju än
de fått likadana skrovar
som de haft hos jätten. Sol-
daten skyrde då åt som att
de ju go det på samma sätt
som han gjort med klädning-
arna, d. v. s. Lunkentus hämta-
de dem åt honom. Men
det var i alla fall inte
nog, utan nu ville prinsesso-
na ha likadana skor som

de hade haft hos jätten
även dessa skaffat skräddaren åt dem på samma sätt.
När så i alla fall allt var klart, gjorde man ett stort gästabud och bröllopet skulle firas. Då blev också skräddaren bjuden eftersom han fått allt så utmärkt och till full belåtenhet.

Men för själva bröllopet präktade kungen, om där fanns någon, som hade några ängslingar. Där och en skulle då få prova på jätten. Då steg skräddaren fram och prisade, vad en sådan var värd, som tog åran av en annans arbete. Då svarade genast jätteriken och sergeanten, hade är värd mer än att hänga då kesta-

KUNGL. UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

de soldaten av sig skräddarekläderna. Så stod han blödd i den dräkt han hos jätten, och då kände prinsessorna igen honom. Då kungen så hörde sammanhanget befallde han att jätteriken och sergeanten genast skulle fråa ut och hängas. Så skedde också. Men soldaten fick sig med den yngsta av prinsessorna och återvände till den jättrollade kungsgården där de levde lyckligt i många långa år.

Skärstad d. 16/1 1927.

Nu ljuger du!

Det var en gång en kung, som påstod, att

ingen skulle komma höra honom
säga sin någon: "Nu tjuger du!"
Detta sade han aldrig, var-
ken då han brodde berätta
eller då han justat, att han
tjög. Därför ville han, att
den som hörde honom säga
så skulle få ytterta person-
ligen sitt gemål.

Men en gång
lurade en bekjänd honom.
Han skulle berätta sin levnads-
historia för kungen. — ~~Han~~
Bekjäntens far var mjölnare
och han själv var hemma och
hjälpte honom var mjölnar-
dräng ville säga. Och då en
gång skulle han rida kort
med en mjölpåse. Men
den var så tung, att ryggen
gick av på hästen. Han fann
då på att skära en hassel-

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

käpp under vägen. Den
stack han in i hästen
för att skynda honom med.
När han ridit ett skyttse
fick han se, att det bör-
jade vara upp en hassel-
stång på ryggen av
hästen. Och ju han hade
ganska lång väg så när
han var på hemväg sa
han, att där emellanåt
var nötter på den, och
det behagade honom att
knäcka upp och äta
några. Men under tiden
han plockade både hasken
och gått som det var var
han ända in på midten
och där gick en grumma
och skar havre och då
ville han ju upp och se
närmare på det. Lagt och

gjort. Men när han skulle
fälbaka igen, var hästen
försvunnen. Då funderade
han en stund på hur han
skulle komma hemma till-
baka, men slutligen fann
han på råd. Han band
ihop ett rep av havre-
halm och fäste sig ned
med det. Men så fräckte
det inte riktigt fast, utan
han måste klippa sig
handfast ned sista biten.
Men han råkade falla
just i en bergskreva, och
fastnade med huvudet där.
Och han kunde inte komma
loss utan var tvungen att
springa hem efter ett
järnspett. Just. Men då
svärt kungen honom och
skrek till: "Nu ljuger du!"

så fick bergtanten den ut-
lovade prinsessan.

Skärstad d. 16/1. 27.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Askepiken. Da 402

Det var en gång
en kung, som hade tre söner.
och alla tre voro de gifter-
mogna. De två äldste voro
duktiga karlar och dem tyckte
kungen på och gladdes åt.
Med den lille yngste trod-
de han inte gott om, för
han var jäkut och klän-
digt dumdig och dåsig och
satt alltid hemma i spisen
och därför kallade hans
bröderna för Askepiken.

En dag ville

kungen pröva dem och befalde prinsessan, att de skulle gå och skaffa sig en fästmö var. Och den som fick den vackraste och duktigaste skulle få halva kungariket.

De unga var sin kära älskarinna en gammal vit krake som de tyckte var god nog åt honom och så gjorde de sig väg åt var sitt håll. Älskarinnorna red inåt skogen och brydde sig inte om någonting, för hade fästmö ju ändå redan i alla fall aldrig skulle få dem i någon fästmö. Så red och red hon. Till slut stannade hästen framför ett stort berg. Då blev älskarinnan plötsligt ledsen och bedrövad. Men

som han sitter där, kommer det ut en gubbe ur berget och skuttar fram till honom, och säger: "God dag, min herre, varför är du så ledsen idag?" — Han förklarade då saken för honom, och bytte att han hade fått anledning att vara ledsen. Men gubben fröade honom och säger: Var inte ledsen för det, min herre, jag kan bli din fästmö." Då blev prinsen glad och red hem igen till kungaborgen.

Efter en tid ville kungen se, vem av prinsarnas fästmör, som kunde vara den vackraste av alla. Prinsarna fingo då lov att ge sig väg i väg.

Askefisen red sin förra gång-
en bort till det stora berget
inne i skogen. Där stanna-
de och ropade på ledsen, för han
påstnä var ju bärk en
gifta och inte kunde hon
nåra någon nåre. Men gåt-
tan kom ut ur berget och
sporde sin förra gången:
"Vad är du ledsen för, min
kärl." ~~Då förstod han~~ ~~kunde~~
~~kunden~~. Han förklarade
saken för henne. Då tröstade
hon kinon sin förra gången
och lovade att skynda på
den saken. Och så kapade hon
på sina fjänare. Smiliga skulle
spinna, smiliga väva. Och
efter en kort stund var där
färdigt den allra vackraste
väv! Och när Askefisen kom
hem med den, tyckte alla

att den, var den allra
bästa och vackraste av de
tre bröderna.

Men efter ytter-
ligare en tid ville kungen
låta sina ~~fast~~ sinnes fäst-
mör på dänun en prov. Prin-
sarna skulle sin ena och
kunde den kaka, som hans
påstmör skulle baka. En kung-
en ville de vem som kunde
baka den största och vackras-
te kakan. Denna gången gick
det precis på samma sätt som
förut. Prinsen skaffade
mjölet från det stora
berget. Gåtan kom ut
och frågade: "Vad är du så ledsen
för min kärl?" - Han förkla-
rade saken och hon svarade:
"Var inte ledsen för det du min
kärl." Det skall jag nog hjälpa."

745 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

och så ropade hon på sina
tjänare och strax kom de där
ut juxet med fåttor och
av dem befallde hon sminka
mala och andra bakom på
liket grund var det färdigt
en kakka så stor, att när
kungasonen kikit ett stycke
på vägen sköt kuppen av på
kistan, så det var knappt han kunde
på hem den. Men när han
väl kom hem med den, tyckte
alla, att aska pisens, fästmö
bakat den bästa kakan.

Men det sista
och värsta var kvar. Sy
nu begärde kungen att få
se deras kinderkka gemå-
ler. Nu sköt alla sina pressio
som de andra tjänarna och
på fåttan präjade, varför han

var så ledsen och misstänksam
— Får han sagt, att han vill
se dig och så är du kanske
en fåtta. — "Var inte ledsen
för det du, min kära," svarade
fåttan, "kom nu så reser
vi hem till din far." och
så ropade hon igen på sina
fåttor och befallde sminka
av dem att dö vagnen
sminka kistan och sminka
befjädrar och sminka
befjädrar och så for de
iväg mot kungsborgen.
Men när de kom i närheten
av den var det en bro
på vägen, och då sade fåt-
tan till sin fästman: "Nu åker
du över, så åker jag under."
och när de kommo på
andra sidan kysste den
han den sackraste och
skönaste prinsessa man

kunde se. Det var nämligen en prinsessa som varit förvandlad tillsammans med sitt slott och hela sitt hov, till en gädda. Hon fick Askefisen och hans gemål hälsa kungaparet, och då försatte de sig på det slott som prinsessan ägde, men som också varit förtrollat.

Skärstad d. 16/1 27.

Draken, som vaktade trollens guld.

En fjäpare var ofta ute och fiskade i en stor sjön. Och då såg han varje gång att det låg nåt vitt emellan bräden här-

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

de och flimmade någonting. Till en början lade han inte vidare på det men efterom han såg det varje gång [illegible] han åt det hållet i sjön, bestämde han sig att undersöka vad det var för någonting. När han kom närmare såg han då, att det var trollens guld, som de hade lagt att tina upp på ett stort bord. Men de hade en otäck drake till att vakta det. Ja se själva kalde de till sist. Då funderade fjäparen på hur han skulle komma över guldet och till slut fann han på att sticka upp sin krok och få dit bakom den att skjuta ut

ögonen på draken. Men
han dog inte av det
skottet utan först efter
svärdshugget bakom
knäna och revet och slet
i den, tills draken slutligen
föll ned och dog. – Sedan
gick jägaren hans och
klockade till sig allt gul-
let och silvret!

Skärstad d. 16/1 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skomakaren O. F. Svensson

Sverige, född på 1860-talet i Ölmstad men redan tidigt inflyttad till Skärstad. Kvarstående "historier" har han först berättats för mig av sin svärfar spelmannen Skoglund i Skärstad. (Se sid 59 – 67)

I Nilsa-gården i Ölmstad, där bade de Tomtar
Tomtar! och sen folket

på kvällen på kvällen dragit fram så mycket sånt som skulle trollkas under dagen, därför "krack tomtarna fyra" under natten, så när de sen kom ut på morgonen var allt som var framlagt avtrollokat. Och det var många med mig som gick där ofta på söndagarna och dygnligt hörde hur det dunkade i kyrkan. och där kunde de aldrig ha annat än svarta klädare. Andra kunde tomtarna inte dela och det vet jag är sanning, ju jag har med egna ögon sett, hur de i andra stora gemenskåpa av sånt på morgonen. Se, det var tomtarna, som sköt om.

Skärstad d. 28/12 1926.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Tomte

I Ovarydsbygn i Ölmestad finns en gård där man hade en tomte. En kväll mätte en pojke honom, ty när han kom och bar en stor stock på axeln. "God kväll" hälsade pojken. – "Käft, lilla," sa tomten, ju se sådana som tomtar kunna inte säga Guds namn. Tomten var som en liten, liten karl med röd tofslua.

Sydligen uttryck av vördnadsfull vänskap. Gud förbjud!

Skärstad d. 28/12 1926.

Tomte

Det var ett pojke som hade en tomte, och han drog jämt till gården och hade på det vänd gott folket rikt där. Men ju sitt arbete skulle han

KUNGL. BIBLIOTHEKETS FOTOGRAFIAVD

ha en "kärnesmörgås" var
gång de kärnade där i
gården. Men där hade
varit ute och studerat
och blivit kraende och
kan tyckte inte om att
kans fnäderar höll sig med
ett sådant väsende. Så
när kans mor på kvällen
den dagen de hade kärnat
sin vanligt satt ut smör-
gåsen vid spisen där
Anten alltid brukade
ställa den, skrev kan
"Tack vär" runt den och när
Anten kom in och skulle
ha smörgåsen for kan kara
omkring i köket och gnällde
och jäkrade sig. Så gubben
stötte på sin krumpa och
frågde, om inte kon gett
Anten, vad kan skulle
ha. Jodå, det hade kon
förstås. Morgonen därpå
fick de förklaringen till,
varför Anten kunde sig
så egendomligt åt. Då ha-
dde Anten ont vad kon
hade gjort. Men då
allesos de försvunna och
så att Anten nu istället
skulle dra ifrån dem
allt vad de ägde. Men
Anten kallade fram kom-
pen och befallde kanom
i Guds nakum att ge
sig ifrån gården och aldrig
mera visa sig där samt
förbjöd som kon förjöst
kanom att ha med sig
något av det kan stulit
åt.

Skärstad 3/1 1927.

Maran

Jo Katte-Pelle:
Nyss hade de en häst som maran red. Men sen hade de en lik på ryggen av hunon och sen hade han aldrig mer ont av maran.
När Katte-Pelle skulle gifta sig och de skulle ha ut hästen som förridaren skulle ha, var både maren och brunen fullständigt avklippta, så de kunde icke använda hästen. Och det trodde de allmänt, att maran gjort.

Skärstad 3/1 1927

Maran

Maran är vara en människa och se det kan hon vara utan att själv veta för det. Sådana människor som är maror, de ha inte mycket

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

här varken i armhålorna eller på "hemligheta" och när de äro maran, kunna de komma in nästan var som helst, t. ex. genom ett så litet hål som ett nyckelhål. Sådana nyckelhål som maran brukar gå igenom äro alldeles klanktäckta och det är precis omöjligt att fånga dem.

Skärstad d. 3/1 1927.

Jättarna på Kistaberget.

Jättar.

Kistaberget, den berg i södra delen av Skärstad, strax invid stranden av Vättern)
Som berget, det jättar i Kistaberget. De kom ofta ned till bönderna i byn för att låna bröd, men

de ville inte ha några kakor, som man hade "kvit ifrån" på eller kvast dit" till. (När man inte hade några bröduskt hände det att kakorna ~~blev~~ jäste små eller jäste stora och då lade mall till eller tog bort en bit av degen). Detta kunde jästås inte bomamorå se, när kakan blivit bakad men jättarna sägo det, och såkuna kakor ville de inte ha. — Bröd och sibrut, som de lånade, bure de åter sist igen rejält, men de stal också och då gjorde de sig alltid osynliga. Varje gång man bryggde mera i byn var jättekärringen mera och tog den bästa vörten. Vid ett sådant

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

tillfälle hände det sig att en jättarnas barn hade fallit i elden då var jätten ute på berget och skrek på sin gumma och nämnde både namn, men barnet vid namn men de voro så bemödiga så den kan jag omöjligen komma ihåg. Ett utav änderna, som var ute mera i Brogärd hörde det där och kan gick in i stället och sa att det skriker uppifrån kullen så och så och kom kan så det, därnäst det till i stället som det närsta bösgården och på golvet under bryggkaggen. Icke man se ett stort fint kittel med all den bästa vörten i den kunn inte jättegummun

på med sig utan den stamma-
de bror, när han gav sig
väg. Och präst den dagen
fick man väldigt dricka
i Borgärd, för de när
namnet på jättarna en
gång var känt, kunde de
inte göra sig osynliga
mer.

Bönderna i byn
och jättarna stod alltid på
god fot med varandra så
man hade egentligen inga
stora obehag av dem.

Skärstad d. 3/1 1927.

En gång var
jättefamiljen bjuden på kal-
las till släktingarna i Väster-
götland. Men jättehustrun
var så mycket med barn,
att hon knappt inte som vän-
ligt ha ett enda steg
över Kåtterna, utan jätten
grävde upp en stora
och kastade ut mitt
i sjön för att hon skulle
få något att stiga på
och så den kanske blev
försänkt.

Sen talade de
mycket för om en jätte, som
skulle vara instängd på
Visingsö och där sitta och
plocka av ett hår varje
hundrade år av en
stor ekhund, men jag
minns inte riktigt hur
det var med det där. Men
bestämt var det så, att "ön"
skulle sjunka, när hon hade
plockat hela hunden sen.
Jag var inte mer än 15-16
år, när jag kom i tåra, och

det var egentligen då man
borde talas om sådant här,
så det är underligt, jag
kommer ihåg så mycket,
som jag prr. då jag var jul och
så när vi hade mycket att
göra, satt vi uppe till 10-11
på kvällen och gjorde sken.
och då kom alltid hela familj-
en in till oss, och där satt
vi och pratade om sådana här
historier t. ex. där kunde du
fått reda på det rejält.

Skärstad d. 3/1 1927.

Men jättarna
kröktade på att bo i Vista-
kulle, så de flyttade därifrån
till Taberg, där det finns bodde
jättar. Om det var släkting-
ar, det vet jag inte. Sedan
de gav sig ifrån, lämnade

jätten ett "klät" till en
dräng i Broyärd, som han
bad honom tvätta om en
mycket nacket jiga, som
jätten tyckte om. Men
drängen använde präl
och band istället "klädet"
om en stor ek, och då
tyckte den upp med
grötterna och gav sig iväg
till Taberg. Se, det var
meningen att jätten skulle
gått dit ifrån.

Skärstad d. 3/1 27.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Men när jättar-
na från Visingsö kommit
till Taberg, blev det slags-
mål mellan dem som bott
där förut och nybyggar-
arna. Och det var ett fas-
ligt bråk, så efteråt så

den gamla, gamla jätte-
sägnen som bl.a. i Ta-
berg talkid: "Jag har hört
här, men ho skeeksgar
veit upp och nio gutt-
nat mer, men aldrig har
jag hört sådant tal i
kö'gurel förr."

Skärstad d. 3/1. -27.

Sedan jättar-
na flyttat från Viskakulle,
som dräng arna i Bosgård
överens om att närmare
undersöka jättens grotta.
De tog då och band en at-
tém som den ene och jira-
de ned honom i grottan.
Först kom han till ett
rum och sen till ett annat
och där låg en stor
hund, som jättarna gömt

hvar där. Och när drängen
fick syn på den, gav han
genast signal, att han vill
bli uppdragen.

Skärstad d. 3/1. 27.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Järnvägsarbetaren August
Magnusson född i Skärstad
mitt för 25 år. (år 67-68) Skärstads sn. 215/1
i Viskakulle
När jättar- Jätte
na länge och väl hade
hört klockringningen från
Skärstad bygda, skedsade
de på det. Jätten gick
därför fram till kyrkan
och satte ner klockan och

skulle sänga den i Kättern,
men han fick inte i väg
den längre än ner till
Lyckeå (en herrgård, en par
kilometer från Vetlanda), där
klockan slog ner på "Plåt-
ängen." och där den stog i,
stam upp en källa, som
lämnade mycket vatten
även klart och gott. Vad
finns den inte mer, greven
(James Hamilton) lät gräva
ut henne och lägga täck-
diken däri från det var
förrester jag, som gjorde
arbetet.

Skärstad d. 28/12-26.

Sägnmästaren Gjalmar Andersson
Tidinge, född i Skärstad år 1879 (sid. 69–72)

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Tomte

Där fanns det en vies natt men ve
jag minns jag inte vilken
det var, då alla ljud
skulle stå stilla och ick
på inga villkar förkas.
Men då kom en långvägs
bonde till kvarn och ville
ha malet den natten.
Mjölnaren vågade jo inte
låta honarnen gå utan
hade stannat den, men bon-
den tvingade sig till att
få malet. Strax så jo hundet.
och mjölnaren gav slut-
ligen efter, men hade
knappt malit en liten
stund, då hela kvarnen

plötsligt skramade. Mjölnaren skyndte på så mycket han kunde, men kvarnen stod ändå still. Och när mjölnaren såg efter vad det kunde vara såg han två små små kvarnhjulet — som den mäste återvända med oförrättat ärende.

Skärstad d. 5/1 27.

Mjölkharar

Mjölkharar som folk kalla för, var alldeles som vanliga harar och de mjölkade andras kor. Och det var synd om dem och skall Gud döma men aldrig pick dom. Man kunde se, att folk kalla mjölkharar på det viset, att de

hade alltid mycket mjölk men andra ingen eller mycket litet.

Skärstad d. 5/1 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Min bror hade fått "skörva" (eng. sjukan?), och då var el "borta i ölmostad med honom hoen gumma där. Än att på honom bra igen skulle vi klyva en enbastänn, norr om stugan en torodagskväll och vidga ut den, och sedan fick pojken ansiga (moderns) kr torsdagskvällar vid nymåne genom stammen.

Men inte vet jag, om det var det, som hjälpte pojken hos i alla fall frisk

Mjölkharar m. skörva

igen, och kommna kroxx vi, att det var detta som gjorde det.

Skärstad d. 5/1 1927.

Landbrukaren Oskar Petterson, Berghem jord i Skärstad, ungefär 55 år.

Maran.

Johannes i Östergården sade om sig, att hedra (hans benämning) en gång natt efter natt vore tillbaka vid alldeles samma tid. Det var antagligen maran, som gjorde

honom. Men han log hemmes lillbyx och lämnade upp det, ju kortare och där hade det inte länge länge, inte mer än ett par dygn, förrän det var mål vid mål på det. Se, det var det som verkade det.

Skärstad d. 5/1 1927.

FOLKMINNESARKIV

Stationsmästare Gustaf Ljungdahl Sirinye, jord i Södra Småland på 1860-talet.
(Sid. 73 — 74.)

Tomtar äro små svarta figurer med röda kappluvor, som bygga om

mätterna, när tuichearna
sova.

Skärstad d. 2/1 1927.

Man skämmer
en bössa genom att sitta
i fjärd och så spotta i den.
Men skämningen varar bara
för en år. Jag har själv
varit ute för det.

Ett annat
sätt är att släppa en
10-öring genom fjärd, sedan
gör bössan allvarlig på dok.

Skärstad d. 2/1-27.

Förre torparen Johan Johansson
fr. Kryssarundalen, Skärstad,
och hans hustru Hulda
båda infödda Skärstadbor,
cirka 60 år gamla.
(sid. 75–103.) se även sid. 152.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

I Pukhemmet Tomtar
var jag en kväll på vårtiden,
och då hade de inget foder
där och det så vi till kär-
ringen där. Men han va-
rade oss bara: "Jag får väl
lov gå ut och ge korna
själv. Gå ut med era
åra packare! I kan inte
här å göra" och med de
orden gick han själv ut
i ladugården så jammal
om han var och klockade:
"Mittera mittera"; och då
kom där kö på fyrbordet

med det samma och "Fjällen" (bonden på Fjällstorp) och jag hade sett igenom badrugården och där fanns då inget bå ljust och när man gick där ibland om nätterna hörde man alltid trösketverket gå så nog alltid hade de tomtar där.

Skärstad d. 8/1 1927.

En tomte får man på det viset att man gömmer kakan och viftet när en har Herrens nattvard och lägger det i en flaska som de tomtar. Så läser en "Fader vår" och "Herrens välsignelse" baklängs över den och sätter in

den i en märkt grund. Sedan näser där fram en liten tomte, som alltid drar till huset. Men den som skaffar sig en tomte blir aldrig fattig.

Skärstad d. 8/1 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

En torpare Troll.
fick till kvarnen med mald och när han var där, skulle kvarnen bryggja. Men när han började med det, kom en trollkäring in med en stor skjäkel, som han satte under bryggkeppen. Men detta varken såg eller anade torpar kvarnen förrän senare. När torparen

kom hem från kvarnen, hade lukstrumm lagat till mat åt honom och de satte sig att äta, och då sade körparen: "jag begriper inte vad det är för ett skrek uppe i berget." — Vad skrek det då?" frågade husbrum. — "Är du Påar (körparen hette Per) be Pärtasonja gå hem, för Stina-lilla har skrikit i elden," svarade körparen. och då fick de se att en stodd kärring satt under brygkoppen och hade tappat all den första värmen. Nä hon hörde Per tala om det där, rusade hon på dörren och kunn inte att få med sig sin sikkel längre än till

kröskelu, där den stannade.

Skärstad d. 8/1 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

En annan dag kommer där in en karl, som vill låna hus över natten. "Ja vi kan då ingen låna hus för fatt som det är, kommer här in en kärring och sätter så stor, och vid att hon har upp hela huset så vi dro på jotte som "husvilla gälda" svarade körparfolket. Men karl'n så klara att det nog skulle bli bra med kärringen, om han bara fick stanna där över natt. Han fick då läfte

att bli där över natt, som han ville.

Om de sutto där, som den där tjocka trollkärringen in och satte en stor kittel på spisen som hon satte sig att röra i med ett ben vid vardera gelaren på spisen (vinbelspis!) Men gråmänningen hade en hund med sig och den tjuf från dörren och skrapade henne på benen på kjorteln. "Vill du ha fisk, Kisa?" frågade hon och sträckte ett kittel, vad det nu var. Men hunden skrapade på henne på andra sången. "Vill du ha mer fisk, Kisa?" sade

kärringen. Men då sa "lodaren": "Tuss på", och hunden for på henne för tredje sången. ~~Men~~ Då blev kärringen arg och slog till honom med sleven i huvudet. Men det skulle hon inte ha gjort för nu "fick" hunden på henne på allvar. Och kärringen måste ge sig väg hans at. På hösseln försvann hon men skitten lämnade hon kvar där.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Sedan sago de inte till henne på nästan ett år. Men på julaftn kröp fordjuren henne ute och då frågade hon: "Har du

din Kissa kvar äro?" —
— "Jaja mennan, svarade
kolparen. — "Ja, då är
det bäst I lämna pe-
ka dit" svarade bon.
Och sen hade de aldrig
mer ont av käringen.

Skärstad d. 9/1-27.

Un var åskan
slagit ihjäl alla kratt.
Det var en bonde, som
var ute och åkte, då det
kom en käring efter honom
som till kälkerka under
Jinklädet precis som om hon
hade jendsk. "Vill I åka med,
så sätt er upp på kasset",
sa bonden. Hon svarade
inte, men satte sig upp,
alldjänt med kälkerka

under Jinklädet. "Typer I
prosker, ska I få lära
mina vantar", sade bon-
den. Hon tog vantarna men
de vade bara ärt ett
litet stycke då åskan
skrall till och slog ihjäl
gummar, om var du kral-
käring. Men bonden blev
oskadad.

Skärstad d. 8/1 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Mot skärva.

Mot "kare-
skärva" och det är ju den
vanligaste kjälpen Jälgande.
Kall det är ett pojke, som
kar ont av det skall man
klippa bort ett bit ur sär-
ken eller allra helst ta käj-
pen kär från bönderken på

en prinsessa. Och ge pojken en. Är det däremot en flicka som är sjuk har man motsvarande delar från en karl och gör på samma sätt med.

Skärstad d. 8/1 1927

O 4034

Sagor.

Det var en gång en kung som var omgift med en trollkäring. I sitt förra gifte hade kungen en vacker dotter och till henne friade en kronprins. Men kungen reste en gång bort, och då spatserade flickans styvmoder på henne och sade: "Tvi dej!" då blev

hon kavaljer av det och när så kungen kom igen så pekade styvmodern på dottern och sade: Ni ser då vilken var en du har tid att gå här! Han går bjäck efter armarna." Då blev kungen vred och körde bort sin dotter.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Han gick då och köpte upp kornprinsen, och de gifte sig och var glada vid varandra ändå det var så stört med prinsessan, och levde lyckliga tillsammans. Men när kungadottern å styvmor fick höra det så begärde hon att få komma och hälsa på dem. Det fick hon förstås. Och styvdott-

Den visade sin skyp-
nad att de vad de unde.
Men när hon så hade
visat henne allt, anmär-
kte drottningen på, att
hon inte hade sett,
huruvida fiske de hade.
Då visade hon henne det
också, men mera vid sjön
passade drottningen på att
skuffa prinsessan i
sjön. Och så sade hon
till henne: "Här ska du
få ligga och ruska och
plaska i alla din tid, men
du ska få komma upp tre
soredagsnätter" och på
skapade sig drottningen till
prinsessa som låg jämte
kronprinsen. Vad deras
barn skrek jämt och stän-
digt.

Första soredags-
kvällen prinsessan kom
upp sade hon till
sin hund: LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV
"Sitt där, lilla min hund,"
– "ja" svarade hunden.
– "Sover de ana?"
– "ja" sa hunden "på mån som
på lille' och jag."
– "Tröjdas mina kinder?"
– "Nej," sa hunden
– "Rinner mina kinder?"
– "ja" svarade hunden
– "Sover du skuppa lèa på
min herres arm?"
– "ja", sa' hunden.

Sedan hällo
de på att gråta hillsam-
mans hela natten och
kronprinsen sov' oroligt
men vaknade ändå in-
te.

Nästa förmiddag och förmiddagen gick det till på alldeles samma sätt. Prinsessan kom upp ur och präjade sin hundpreeis som förra gången.

- "Sitadda, lilla din hund."
- "Ja" svarade hunden.
- "Sover de alla?
- "Ja, så' hunden, "sånär som på lille' och jag"
- Tröjdas mina kinder?
- "Nej" så' hunden.
- Rinner mina tinder?
- "Ja" svarade hunden
- Sover den styvja lé'a på min herres arm?
- "Ja", så' hunden.

Sedan präto de tillsammans helt vakert, och kronprinsen sov ändå troligare än förra gången,

men vaknade inte.

Tredje och sista gången prinsessan kom upp gick det till på samma sätt. När han hade präjat hunden helsamma som de andra gångerna präto de bäst tillsammans. Men denna gången vaknade kronprinsen och förstod att det var något på tok med sin hustru. Han steg upp och gick ut till sin hustru och tagyte till alla håll så han inte kunde förnimma ingen präu hemom.

Efter en tid var där slut talas och då präjade kronprinsen de förtrollade: Vad är den

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

värd, om skiljer ett par
äkta makar åt?" Då
svarade trollkärringen,
prinsessans styvmor med
ostämma: "En sådan är
inte värd annat än ess-
kas i beck och tjära."
– "Då var I själv ankommen
eran Om, ju skilt ett
par äkta makar åt, det
är just vad I gjort," sa
kronprinsen. Och ämnet
verkställdes genast.

Skepstad d. 5/1 1927.

Kattenborg.

Det var en
gång en fattig bryggar-
pojke, som ämnat att stän-
digt vara ogasams, just de

vill hinde behövt ha ju-
dragsamnet med varand-
ra. De hade bara en pojk
och en flicka och en ko och
en katt.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En gång hade
~~kungen~~ kungen kokat
gröt, men ingen av maker-
na ville sticka visaren utan
bägge ville skrapa grytan.
Då log gubben grytan och
gummen visaren, och så
log de till att springa och
springa över berg och backar
och ända bort barnen och
hon och katten. Men de
kom aldrig tillbaka utan
barnen fick ända på att
dela arvet och eftersom hela
arvet var hon och katten
så skulle den ena ha katten
och den andra hon. Och poj-

hon ville ha hon, men flickan ville inte ha katten. Då sade katten till flickan: "Ja' du mej, och du skall inte behöva ångra det." och då tog hon katten, och de gav sig iväg, pojken med hon och flickan med katten. När de hade gått ett stycke på vägen, sade katten till flickan: "Följ med mej nu!" Det gjorde hon och de gick och gick och kom de fram till en stor kungsgård och där sa' katten till stopparkosen, att hon skulle klä' av sig sprit naken och krypla upp i ett träd och så inte säga något emot honom. Så gjorde flickan

FOLKMINNESARKIV

och katten gick in på kungsgården. "Godag" sa' katten, "när man kom i rike där här sitter en alldeles' naken prinsessa härutanför i ett träd. Hon har varit ute för rövare och de har rivit av henne så hon är sprit naken, och nu befaller jag, att I kommer ut med det bästa kläder I har för hon är mycket fin på det, och klär upp henne. Gör I det skall I få en hederlig belöning men gör I det inte, skall jag hiva ihjäl er." och de blev förskräcka och tog genast fram de bästa kläder de hade och klädde på henne och så nästa

hon med in i kungsgården.
På kvällen sade katten till
flickan: "Du måste ställa om något att lägga
henne i, men det måste
vara de allra bästa klä-
der som finns, ty hon är
mycket fin på det."
Men de på kungsgården
undrade om hon verkligen
var så fin som katten ville
göra gällande. För att pröva
detta, talade de sinsemellan
om att de skulle lägga ärter
i sängen för att se om hon
märkte något hårt, för
det skulle hon förstås göra
om hon nu verkligen var
så fin som katten påstod.
Men hon hörde detta och
talade om för betjänten
allsammans och lärde

745 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

henne också, hur hon
skulle säga, när de på
morgonen frågade henne
hur hon sovit. Då skul-
le hon svara: "Jatack,
nog mådde hon jag sovit
fast det inte alldeles varit
så gott precis, för jag har
känt någonting hård under
mig. Nej då! Hon jag mycket
bättre hemma på Katten-
borg!
På morgonen gick
det, som katten sagt och
flickan svarade precis som
hon hade lärt henne
kvällen förut. Då förstod
de ju, att hon måtte vara
av fin börd, men de ville
pröva henne ännu en
gång. Så nästa natt strödde
de risgryn under bädden

ihället för ärter. Som
denna gången fick katten
resa på vad de hände
göra och han lärde
flickan hur hon skulle
bära, när de frågade
henne om hon visste gott.
På morgonen ~~sa~~ sade
hon då som katten
lärt henne: "Tack, i natt har
det varit något bättre,
men ~~det~~ jag har lärt
något kärt under mig i
natt också. Så då sov
jag bättre i min säng
denna på Kattenborg!"
Då förstod de där i kungs-
gården, att hon verkligen
var av riktigt fin börd.
Torparhösen
var emellertid mycket
vacker, så kronprinsen

som behag i henne och
friade till henne och
fick ja.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

En dag längre
fram, då kronprinsen
och flickan satt och lek-
te, började hon skratta
alldeles hejdlöst. Hon
fick se gubben och gum-
man, kenues far och
mor, vilja säga, komma
springande. Gubben sprang
före med grytan och
käringen med vingen
efter. Detta tyckte hon
sig så roligt att att hon
knäppligen kunde låta
bli att skratta. De frå-
gade prinsen vad hon
skrattade åt. "Jag skrattar
åt att det tänkena på
Kattenborg är gudagelare

FOLKMINNESARKIV

istället för tergelare här,
svarade flickan. Men
prinsen, som hört så mycket
talas om, hur vackert an-
sing var på Kattenborg,
ville ändå se det,
och ville resa dit. "Är
det så vackert på Kat-
tenborg skall vi resa dit."

Då blev flickan förstås
olycklig, eftersom hon nu inte
hade något slott, men
katten tröstade henne
och lovade att ordna
allt. Kronprinsen och hon
reste då till en ny
långa resan alla på väg.

Katten sprang ihela
vägen före. Och som då till
ett stort fält, där många
karlar och drängar
höll på med att slå och
räfsa. Till dem sade
katten: "Här kommer en
stund ett prinspar ridande,
och när prinsen frågar
vem som äger all den här
stora ängen ska I svara,
att den tillhör prinsessan
på Kattenborg. Säger I
så, ska I få en ledarlig
belöning, men gör I det
inte, skär jag sönder ihjäl
er." Och folket lovade att
göra som katten sade. Och
när prinsen hörde, att
denna prinsessa ägde
en så stor fäbit för-
stod han att hon var mycket
rik.

Men så hade de
rest så länge, att de
måste stanna sig för en
natten. Och när prinsen

och prinsessan av Kastenborg sov, skaffade katten ett jätte stort åt konungaparet.

Det var nämligen så, att strax bredvid där prinsen och prinsessan skulle bo, bodde en jätte i ett stort jätte stort hus. Men nu under natten var jätten ute och jagade och så kröp katten in i slottet och ställde i ordning där. Och sen, för att jätten skulle kunna komma in, — ja en måste säga som det var — "sket" katten i mycket målet. När så jätten kom hem fram på morgonkvisten, innan solen gick upp, kunde han inte låta bli att sätta i näsborrarna i luften,

utan han stack bara, att de skulle öppna åt honom. Men katten stod innanför och bara skrattade åt honom och så, att om han ville lugna sig litet, skulle han begynna skrivning för honom. "Först sållade de mig, sedan mjölade de mig och så bakade de mig." och detta stod katten och läste och läste i en kör och för åskådare blev jätten. Han trodde bara, att han ville komma in i sitt slott. Men katten fick så att solen gick upp, och då sade han till jätten: "Titta vilken skön jungfru det är därute." Då vände

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

sig jätten om, och när han
lekande på golvet ~~och~~
spräck han och dog
och då fick katten lov
att skaffa folk till att
dra bort honom. Men innan
de släpade bort honom,
tog katten hand om
nyckeln, som jätten
hade i handen och
så skyndade han om att
där blev upplåst, och
sedan gick han åter
hämtade sitt hovfolk
och förde dem upp till
Kattenburg. Där fanns det
om prinsessan bäst guld-
smeder, och där var så återmärkligt fint, att knappt som
katten hade lärt prinsessan
som skulle säga.

och så

Kattenburg levde de sedan
lyckliga i hela sitt liv,
både prinsen och prinsessan
och katten.

Skärstad d. 8/1 27.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Smickaren Oskar Johansson, Bergheim, född i Hauerida socken, ungefär 65 år gammal. (Sid 104–132.)

Sjöfrun.

Det var den i Sjöbo och jag som var ute och fiskade på Benne. Det åskade och blixtrade hemskt och vi skulle just sätta ut våra nät förut "Gryta" (en mycket skenig ö) och precis som vi skulle börja att sätta nätet fick vi syn på Sjöfrun. Hon satt och badade på sin vattensten på bröstet och först trodde vi att det var flyte som flesade, men sen såg vi hennes hyssing. Men sätt som det var, kastade hon sig i vattnet och då såg vi nyckeln på hennes rygg. Men den var jul och ihålig.

Sen på natten fick vi så obarmhärtigt mycket med fisk, för se det är alltid så här och på se "sjöfrun" Skärstad d. 25/1. 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Tore

Ja, se det här har jag bara hört berättas, så det vet ju inte jag, men det är sanning. Men då så de i alla fall – jag var väl inte mer än en 7–8 år på den tiden –, att det en kväll var "kröåka"[1] i Perstorp och då hade de kört genom Ingryddalen förbi Kryparskans, de kallar. och på tillbaka, när de satt och åt ihop i Perstorp, var det någon som frågade de andra: "Hörde I här en liket bara gråt vid Krypa-

skalle? Ja, det hade de kört
alltihopa. Men om han präja-
de det skrek det till i skugan:
"Gi mitt barn!" och en stor,
gram komparkuck drask
i golvet. Hinken hade
de sen länge på gården där,
så den fanns där när jag var
pojke, och jag har blivit be-
lås om att det var någon
där, som ville köpa den till
en utställning, men de sål-
de'n aldrig. Utan en natt
stal de den därifrån sen,
vem det nu var som tog den.

*) "Köråka," bönderna kommer till-
sammans och hjälper en annan
annan ersättning än mat för den
dagen. Numera förekommer den
inte på alla här och då endast
eller nästan endast som en slags
hjälp åt fattiga, som inte kan

skaffa hem ved från skogen på
vanligt sätt, men för var den
av att ätit dömt vanligare
och då även på fäntligen stora
gårdar.

Skinnskatteberg d. 25/1 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Om näcken.

Näcken

Ville en lära
sig spela fiol riktigt så skulle
en låta näcken lära sig. Och
ville en ha honom till att
lära sig stämde en först möte
med honom. Då frågade näcken,
vad han fick för lärdomen,
och då skulle man svara:
"En svart katt." Och så sa'
han: "Vill du vi ska vända fingrarna
efter fiolen eller fiolen efter
fingrarna?" och då skulle
en förstås svara, att en ville

ha fioken vänd efter fingrarna. Och sen började han då lära dom och aldrig var det någon, som spelade bättre än dom, som han hade lärt. Jag har själv lärt en, som hade lärt sig av näcken — det var Måns Hansson i Bråkenebo — och när han spelade kunde inget stå still, både bord och stolar dansade med.

Skärstad d. 25/1 1927.

Mjölkharar.

Mjölkharar

I min barndom fanns det ganska skäringar, som hade mjölkharar, som dro till dom mjölk och somliga från andra. Se, de hade bara ihop "spingestickor och hade några "kuckel" med

dom, vad det nu var, det vet inte jag, ty jag har aldrig försökt det. Men sen gick de ut kl. 12 på natten och upp på ett högt berg och skrek: "Så långt detta rop det hörs är sanket mitt."

Och besynnerligt nog hade alltid några skäringar kor med sina kreaturr och gått om dom om sin alla andra runt omkring inte fick något.

Skärstad d. 25/1 1927.

KUNGL. BIBLIOTEKETS FOLKMINNESARKIV

Spiritus.

Spiritus

Berättelsen alldeles lika med Oskar Karlsons, se sid. 14 i denna boken.

Skärstad d. 25/1 27.

När Häxpan försvann nyaren.

Det var nära bade
köraka en gång och då skulle
gubbarna, som de brukade
på den tiden, syna ordent-
ligt. Strax intill oss bodde
en gammal kvinna, som hette
Häxpan, som var allmänt ut-
skrikad för att kunna lirka
mer än andra, för kvasteri
vill säga. När hé per började
bli fulla framför kvällen, då
satte hon upp med en av
bönderna för en kanna
bränvin, att han skulle
skryta genom en stock. Han
för skulan låg virket de
hade kört hem, och så rul-
lade de fram en av stock-
arna på planen framför
skuggan; ~~så~~ jag vet det än

idag när jag vill, ändå jag
inte var mer än 7-årig
pojke på den tiden, för åtskot
var det. Men Häxpan
köpt verkligen in i ena
ändan på stocken, men
när han kunde vara kommen
mitti ungefär, kom en gam-
mal käring — ho' hette Britta
den dära och bodde hon mi'
strax intill vår'at — och
hon skrek till oss: "O, kan'
va' I å' dumma gubbar!
Ser I inte han kryper upp
på stocken?" Och då sa jag
vi att vi trodde att de var bara
köpt upp på. Men den gub-
ben kan kunde verkligen
försvinna upp på folk. Ja,
han var partigt åtskäver,
men sånta finns det väl för
resten.

Skärstad sommaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Präster som försvinit sig åt den tiden.

I min barndom fanns det en präst på Ryssnäs som försvinit sig åt den onde. Se det gjorde de på det viset att de stämde möte med honom en natt och så gav de honom 3 droppar blod, på det villkoret att han alltid skulle hjälpa dem och ge dem tur. Men sen kom han och krävde om mer en gång de dog. Men den här prästen hade tur med allt som han företog sig. Gjorde han kort så vann han alltid. Men sen blev han aldrig på att komma dö. Han var över 100 år, men de pick

ropa åt honom skrattande.

Ja, jag vet inte hur man gjorde då, men de sade't på, "ropa åt genom skrattet", och minns jag inte jel så var det bara sådana, som var födda med förmågan som kunde göra det. Men det var många de var komna till att göra så med. Så i Gatan — den minns då han själv — kunde inte heller då själv. Men han hade ju varit farlig hö med.

Skärstad, Sommaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Tandar.

Ja, det har jag ju hört talas om. De

var alldeles som vanliga människor, men på vår försäkringsanstalt. De skulle ha en ny kostym och "riktig grötfest" varje julafton.

Borte i Knutstorp i Gräsmo-trakten var det en, som hade tomte. Han hette Gustaf den dåre och den andre bonden där, för det var två gårdar på den sidan där, hette Lasse. Han sköt på förskräckligt och en kväll kom han på där halvfull från Gräsmo. Då sa han, hur tomten gick upp på Gustafs loge med ett halmstrå, och han prickade och stönte. Då och då kunde Lasse inte tiga utan han skrek till en: "För det lilla halmstrået behöver du väl inte pusta på det viset." — "Ja, det ska du bli var," svarade tomten. Och två år därpå var Lasse utfattig. Tomten hade burit från honom så mycket han ägde och hade.

Skärstad, sommaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Och likadant var det med Olle i Björkeby. Han hade tomte han med. Det var många som bjöd på sig och hörde den. Ifall en gick där förbi nitt på nätterna, kunde en höra, hur det knäppte på lagen där. Olle blev på sitt sätt också.

Skärstad, sommaren 1927.

Näcken.

Själv har jag hört Näcken spela en kväll. Vi låg borta i kvarnkammaren i Alboga, och då på natten vaknade jag på att en fiol. Då hörde jag ifrån ån välbekant ton och vacker fiolmusik. Och det var ingen annan än Näcken.

Och Erik, mjölnaren där, hade också hört av Näcken, på kvarnen stannade jag honom och på där. Han hade sett honom — men det gjorde inte jag — flera gånger, och han sa, att han såg ut som en liten grå med långt skägg.

Skärstad, Ömmaren 1927.

Hur man tar kraften från kästar.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Vill man ta kraften från en kärt, så tar en ut tungan på honom och skär ett litet rispande i den. Så tar en upp bladdroppana på en brödbit och ger sedan egna kästar in. Då får de den kraften som en tagit från den andre, från kan där andeles märkbar. Och att det är sanning, det kan jag då intyga, för det har jag själv sett många exempel på. — Ena morgon kom jag ner till Simarp och då stod där en kärt mån och ilandig och de kunde inte begripa vad det var med honom. Men jag drog

bara ut tungan och vinka
dom, att där var ett myrfår
3 tum långt riopande. Och
då jästad de, vem det var,
som hade varit framme. Det
dröjde i över två månader,
innan han hade ätit upp
sig igen. — Och han vet
då i "Aurena", när de körde
stock borte ifrån Slätkinge åt
Huse-Pelle nor till sågen i
Siringe, vad folk pratade då.
Det är ju brunt och prata om
sina grannar, men han vet
det väl, si det kvittar ju
med. Det påstod de då bestämt
att Österfärs hade kusseleri för
sig med kästarna. De hade en
får små brunna, som inte se
sig ut till att orka något, men
ändå hade de dubbelt så
stora lass, som de andre. Och

den där jäkeräckligt stora grana,
som stod där nerom berget och
som inte två par oxar kunde
dra upp, körde Einar upp med
de där bägge små bruka. Så
att de hade "något" för sig och
kunde mer än andra, det är
då alldeles klart. Johannes i
Östergärd'n fick så veta't med
sin kropp inne i fjärjing
mitt ibland allt folket.

Skärstad Sommaren 1877.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Medicin.

Fasterfördrivning.

Ja. Jon hade
de ett medel, som på andlet
verkade. Då fog de bara in
fre kvarade myror. En så
varken en människa eller
ett djur kan behålla sin liv

i Pj. Skärstad, Småland 1927.

Fallandesjuka.

Johannes Skoglund, sjukemannen han vet ju, han är ju präktar tic skomakare kunnom mere i Örnäge, brukade alltid tala om hur hans bror hade blivit bestått från fallandesjuka. — Han hette visst August den där, men han dog ~~inte~~ ung, då jag minns begrafning just om vinnom. Men Johannes hade varit med honom en gång uppe i Brunkebalta (ligger stre utanför Jönköping), när de avrättade en där. Hans bror hade fått tillstånd utav höga vedk

börande att få inmatta Spetsgärden, ju se det fick ingen göra annars utom prästen och mästerman. Men det var ju att han skulle få tag i blod efter den avrättade, ju det skulle hjälpa mot den sjukan. - och Johannes så, att precis som ~~han~~ mästerman högg huvudet av honom, stickade bror hans i sig lite av blo'n, och det hjälpte, så han blev bra.

Skärstad, Småland 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

ja, det har, det har ju hänt ~~inte~~ nu men det berättar mål i så vi tar med det också det

var i fjol han det Erik
Käll nere i Kachalumm han
fick ju inte gifta sig, ju
han hade fruktansvärda
ont hans fästmö skulle ju ha
en barnunge så det var ett
jordigt elände. Men då bo-
stads snickare Klunkvist
kommo. Ja vet inte om jag
vill tala om det, men han får
inte gå och tala om det här
hemma. Ifall han säger det
till herrarne nere i Lund, det
kvittar ju mej — ja då ska de
ha tåg ner och får i livet
och så ska de justås ha... sandag
och så skall den sjuke ta ut
av "naturen" hos både fars
och mors. Det är otäckt men
hjälper gör det ju Erik han
har aldrig gått av det mer.
Nu har han ju försetts di-

vit. Vips vckså.

Skärstad Junnarum 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Stamning.

Han kommer
så ihåg, hur Klas ~~Peter~~-
pojk i Silberga, hur han
stammade förr. Men det be-
stämde Emil i Önnarp, en gång
de plåtade där. Pojken han
stod där ijämte och som
han stod, tyg Emil "milkepa"
på gåsen och slog honom
på munnen med, och sedd
har han aldrig stammat.

Skärstad, Junnarum 27

Gravskerva.

När kvinnor titta ner i en öppen grav för barnet en stor skärva som heter gravskerva, och den är obetalig. För ha de försökt nu att dra barnet genom en skuven en tre gånger av-syps och med huvudet vänt åt kyrkan. Men ibland hjälpte det och ibland inte.

Skärstad Ammaren 1927.

Segerkuva.

Johanna Jönkvist är född med segerkuva. Den har jag sett, för han har den kvar. Den ska de till att skydda sig mot bråne (brand) med. Där den har gått, går aldrig elden över.

Skärstad Ammaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Hur man kan förlösa en kvinna i barnnöd. Förlossning.

En man, som har skilt en arm och en fot åt får den förnä-gan, att han bara behöver ta i en kvinna, som är i barns-nöd för att det skall bli för-lossning av.

Skärstad Ammaren 1927.

Blev inte Jons-kinnen pena, när de fick

barn, så inte efterbörden kom med, så skulle de läsa i en kutaj tre gånger. det hjälpte alltid.

Skärstad pmmaren 1927.

Missfall.

Maj Stina, som har hjälpt mig och alla mina flyttom till världen, hjälpte alla kvinnor där uppe, när de skulle ha barn för han var på "häxter" med det. Till henne kom det ofta ynglingar, som hade haft missfall, men på vilka blodflödet inte ville stanna och då gav han dem alltid det rådet, att de skulle försöka

på tag i prästens kappa eller hälsa på honom, när han hade kappan på sig. och kunde de göra det i kyrkan, var det allra bäst, för då hjälpte det med detsamma.

Skärstad pmmaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Mot värk

Det var en gumma, som hade uppe på Rudera-berget för, ja, han minns henne inte, för hon var död långt innan han kom til. Hon hette Elin Per Lärs och hade fått en farlig värk i kroppen. Men då var det någon, som sa åt henne, att hon skulle pulla sig i vigd

jord, när de hade kastat upp någon grav de sa, att den döde fick sjukdomen istället. Just det vet väl ingen. Elin gjorde i alla fall, som de hade lärt henne, och värken släppte.

Skärstad 8 mars 1927.

Ett rep, som någon hade hängt sig i, hade man för att bota sjukdomar med.

Skärstad 8 mars 1927.

Sägnen

Nisse i Hol-ken var Mari's far, och det

var ett farligt otäck människa. Han lät inte sin hustru fara i kyrka utan hon fick gå hem'en, som hon var. Men en kväll, när Nisse skulle gå te' lagården, var det någon som skrek nere i Dalberget: "He'en hustra kär me' te." — "Nä' gå så fan heller," skrek Nisse, "hon kär me' te." Men sen lät i alla fall Nisse hemma hu tagen i kyrka.

Skärstad 8 mars 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Stenen i Vitebäcken

Den där stora stenen, som ligger i Vitebäcken på Bergkvists ägor, den vände sig var gång klockorna ringde. Så, det borde

bergfolk under och dm
kalde inte klockeringningen.
åminstone berättade de
gamla att det var ju
farligt man vände sig
men nu tror de att det
var ju att det är en sån
där makten de kallar.

Skärstad sommaren 1927.

Hur ja olika dagar av året.

Midfastedan.

På midfastedan skulle man skjuta en bergugple och sätta upp
framför stalldörren. Och så
skulle man låsa kästarna
också. Det var ju att få
god tur och ju att ingen
skulle kunna ta makten

ifrån dom.

Skärstad sommaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Feta tisdag.

På feta
tisdag skulle man baka
en sån vetebulle - men
bara en — och smörja
in den med fläskfett. Åt
de inte av den, fick de
inte dö en rejäl död utan
omkom under året genom
olyckshändelse.

Skärstad sommaren 27.

Långa fredag.

På långa
fredag fick man inte äta
eller dricka, utan då skulle
man fjäska sig ifrån det.

Jag minns en gubbe uppe i Kanada, som både väldigt skytt på det.

Skärstad Ommaren 27.

Marie Nilsdotter.

På "varfrudan" skulle man bara se en "komes" om i lagårdsträskelu, för att få tur under hela året. Vi pojkar brukade ta och fånga grodor och sälja. Vi fick sex öre stycket.

Skärstad Ommaren 27.

När de gamla gick till skogen, måste de alltid bära yxan under vänstra armen och maten i den högra handen. Gjorde de tvärtom, var det säkert att de högg sig på den.

Skärstad Ommaren 27.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Hoppade en ekorre över vägen framför en, betydde det olycka. Men var man kvick och hoppade tre gånger efter kossorna, avvärjde man olyckan.

Skärstad Ommaren 27.

Ekorrsjör betyder dåligt men fiskelag

tur.

Skärstad sommaren 27.

Anders Petters-
son på Björnaberget kapade:
"Du jor" och ekot svarade:
"Du jan". Och efter det trod-
de han, att det jamse
kroll i berget, fast inte
vet jag hur det var med
det.

Skärstad sommaren 1927.

Maran.

Jennys mor
talde om, att i Lekeryd
var det en dräng, som aldrig
fick någon ro om nätterna,
utan varenda natt kom

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

det något och la sig på
honom. Men han tålde
om det för bonden och matt-
mora, och då rådde de
honom till, att om han
misstänkte någon för
att vara mara — för
något annat kunde det
inte vara som plägade
honom — skulle han rapa
kemne vid namn. Och om
jamse det en flicka där i
trakten, som de så var mara
för han hade inget bär
på kroppen, där vanligt folk
brukar ha det. Men nästa
natt när det där kom över
dräugen, ropade han kemnes
namn, och då stod hon
bredvid sängen, och hon
som inte någonstans, förrän
han jav kemne tillåtelse

att gå. Sen kade kan i alla fall aldrig ont av kenne mer.

Skärstad Sommaren 1927.

Sjöhingsten.

Vid svär-moro föräldrahem — det var Järnesten uppe vid Ingelycke i Habarp — låg en liten göl. Och en ging, när deras märr gick och betade där nere, kom det upp en stor svart hingst ur gölen och bekäckte henne. Som fick en fölunge så stor och grann, att de aldrig sett maken till kåst. Det var sjöhingsten, som var Frannes.

Skärstad Sommaren 27.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Niese i Ingelycke stod en kväll och tittade ut över mossen, som låg neröm Ingelycke. Då såg han, att det lyste därnere. Och på morgnen frågade han drängarna med sig ditned, och de fick då se, hur man kade gråvt omkring en trave därnere. Och när de grävde där, vittade de ett barnlik däs, som en piga på gården mördat och gömt där för över ett år sedan.

Skärstad Sommaren 1927.

F. i Sömmerskan Jenny Johansson,
Född i Skärstad Socken, ungefär
75 år gammal. (Sid. 138–152.)
Se även sidan 325!

Bot mot gulsjuka.

Ja, det vet vi Dagmar Jo (hon är nu 17–18 år gammal, Jonkerdotter), när hon gick i skolan. Hon blev så farligt matt och blek och gul i ögonen, och vi visste inte vad det var, som fog åt henne, utan vi Jo in till D:r Westlin i Jönköping och fick medicin för gulsot, men det hjälpte inte. Dagmar hon blev bara magrare och sämre för var dag, som gick. — Men så en dag träffar jag Hanna Tilda Nej nere i handelsboden, och hon talade om för mig, hur

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

vi skulle bota det. Vi skulle ta hennes linbyx och hyppa det i hennes egen urin, fiktigt genomblöta det. Och det skulle en göra, sen solen gått ner, och så hänga upp det till torka i ett mörkt rum, som inte hade några fönster, så solen inte kunde skina på det. Tillika skulle hon ha två teskedar utav sin egen urin, och det gav jag henne i kaffet. Och så skulle en ta magarna och klippa sänder som fint, fint och ge henne in i "krösamos" eller så. Och så allra sist skulle hon ha ett par trådar gult silke. Och vi gjorde överskap, som Tilda sagt och Dagmar blev bra och änbå var hon inte dåligt sjuk, det Jo tror en

jo, när dr. Westlin inte
kunde bota't, kan om ska
vi' ja skyo' – Men Dagmar
fick inte veta nʼet; det var
därför jag inget ville säga, när
hon var inne med kaffet.

Skiratad, sommaren 1927.

När de inte kan ligga
torra om nätterna.

att de
inte kan ligga torra om
nätterna, det beror på att
paddorna kastat vatten ge-
nom gång, när de har barnet
till Dopet. Se, de ja inte kas-
ta vatten ja'n det de läm-
nar mycket och ska fara tu
kyrkan och tillo det, att de
kommer kom igen med bar-
net. Och när Elias, min syo-

ster äldste pojke, döptes kade
de väl inte brytt sig om det,
utan kan blev sån, att
kan aldrig kunde ligga torr
om nätterna. Men det bräd-
de Stina-Lisa i Kummerstorp.
Hon tog av "gallen" (= gallan) på
en gris och gav pojken in,
och det hjälpte. Men då var
kan så gammal, så nyaligt.

Skiratad sommaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Granskarna.

När mor
var med Teodor, så dog
"kungliy sekteru" (= kungliy sekre-
terare) på Såby. Och mor ville
förstås gärna se den vackra
graven, så hon gick dit än-
då de kade sagt till kenne,
att det inte var bra. Men en

Ska inte säga, att så gammal
mor var inte ska tänka och
kunngl. sekreten hade alltid varit
så snäll mot oss, och en jär-
likt vacker begravning var
det. — Men så tittade hon i
alla fall ner i graven och
pojken fick skerva så han
fick inte järn han var
tre år. — Men de jo upp
till Linderås till en gumma,
som gav ut för skerva. Då fick
de åtta saker, men det
hjälpte inte. De behövde bara
ta med sig ett rent linlapp,
som barnet kraft på sig över
natten till gumman, så barnet
behövde aldrig följa med. Men
när mor — jo far var bara
med första gången — var där
för åttonde gången och fick
den åttonde saken, så gum-

man: "Hjälper inte det, så är
det graveskerva, och det är
den värsta av dem alla."
Men det hjälpte inte det
heller, utan hon fick gå dit
för nionde gången, först då
fick hon för graveskerva så
att hon började bli bättre
nästan med detsamma. Och
aldrig hade hon något men
av det heller, utan hon hade
den på raka så. — Mor
talade alltid om det och så
till grannkvinner som var i såda-
na omständigheter, att de för
all del inte skulle titta
ner i någon öppen grav, för
det hade hon fått lida för
så alldeles i två år sedan.

Skärstad Annunaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

När mor var förr "liv'en" de kallade dom på, innan de hade blivit kyrkotagna, skyggade hon alltid på sig att vad av bibeln eller psalmboken eller något skäl, ja till att hon att hon skydde sig mest mot dåligheten.

Skärstad sommaren 1927.

Men här i trakten låg alltid prunkinnen så länge sen de fått barn, som vad de gå nu. Jag minns Oskar talade om, att när de kinnade dörrstaken upp på klätterskogen, så kom han mer i kåket till sin mor en afton ja att dricka vatten. och då bad hon honom säga till sin far, att komma in. och det gjorde han och när August kom mer sprang han bara efter mester Ruteröa, och kl. 1/2 5 var pojken född. Men kl. 8 var hon uppe igen och bagade till mat åt 6 timmerkarlar.

Skärstad sommaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Fallandesjuka.

Barnet får fallandesjuka, om modren blir skrämd, när hon är med barnet.

Klara Petersson, Lyster i Örnarp hade ju en flicka, som inte var som hon skulle. Hon hade kommit, när hon var på väg, åt ja backen, och skulle säga till karlarna, att de skulle komma in och dricka kaffe just då kom. Deras stora so på ett

dö, och tunga kanske ute, och kan "gro" sig och skrek, som en vet grisar brukar göra. Men när Edit - jag tror hon hette så — sen fick flicka, kängde tungan ute på henne och kan gro sig kan me' precis som soa hade gjort. Just flickan fick på sitt hela så kängd, och det var ja'lia väl det.

Bot. De säger, att om man tar en bit av djuret och äter upp med detsamma, ska det hjälpa, fast det väl ingen.

Skärstad sommaren 1927.

Missfall.

Om en kvinna fick missfall, måste de

vara noga med att gräva ner det, i vedens, för annars fick kvinnan aldrig vara i fred efteråt.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Jag vet inte hur talade om, hur det var för Viktor Nilssons hustru. Hon hade varit med barn i fyra månader, men så fick hon missfall. Och hon sa' kara till Nisse, att han skulle gå ut och gräva ner det, och vårdslös och dum som han var, gick han bara ut och grävde ner det i potatislandet. Men de fick veta av annat. Hon fick aldrig vara ifred utan jänt och pant, som det något och drygtalade, och aldrig fick hon sova om nätterna. Men det när hon kom hem och talade, och hon

frågade henne, vad det kunde vara för misstroende. – "Vad gjorde du av det där misslyckade?" sa mor. – "Ja, det gick bäst ut och grävde ner bara." – "Ja, gräv upp det och skaffa fram det till kyrkogården ska du se, att det nog blir bra." Och det gjorde hon, och sen har hon aldrig sett av det mer.

Men jag har hört sägas, att det skulle varit ett prundkummer, som blev saneerat på det viset. Men jag kan inte komma ihåg det riktigt. Jag tror, att de kastade misslyckade i en bäck, så att de aldrig kunde få liv i det och så fram det till vigt jord allra helst. Men kommen

hon blev så sjuk av det, att det slog sig på lungorna till och med.

Skärstad sommaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Och fick frun-timren misslyckade och så blödningen inte vilja stanna, skulle de passa på och få hälsa på prästen i kyrkan, när han hade kappan på sig, så skamrädd blev hon genast. Först det behövde inte vara, när han var i kyrkan – det gick bäst då – utan huvudsaken var, att han hade kappan på sig. Jag kommer ihåg flera i trakten, när hon fick misfall. Det gick, tror jag, tre veckor, innan det ville stanna och innan

Hon fick tag i prästen. Det
var pastor Rydin som var
i Bergnäs då och jag kom-
mer ihåg det som det hade
varit i dag, för jag var i
prästgården och sydde den
där dan. Han skulle ju upp
till Agnetorps skola och hål-
la nattvardsgång — se, han
var ju en sån där läsarpräst
— men så var han inne
i Hackeryd på vägen och tog
en gumma där, som låg sjuk, nattvarden, så han hade kappan
på sig, när han gick förbi
Högsäter. Där gick Lisa mel-
lan lägärn och gluggen och
vaktade på prästen, och när
hon fick se honom, gick
hon fatet på honom och
tog honom i hand. Och
precis då hörde klöckungen

upp, så hon blev bra. —
— Och det har jag hört många
som det varit på samma
vis med och som blivit bota-
de på det sättet.

Skärstad Ammarn 22.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

745 LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Förre lärjaren Johan Johnsson och hans hustru Kerstin, båda infödda Skärstadbor. (Jfr. 152–183 samt även sidan 75 o. framåt)

Gåtor.

1) Livdjuret åt upp ofödet under jorden under golvet och i det högsta träd i skogen.

Lösning: Det var en fågelungspåse, som var livlös men som hade fått löfte att bli fri om han kunde gissa upp en gåta, som ingen av herrarna där kunde gissa och då då han gissade rätt. – Det var han, som hade slaktat en grisunge och lagt ut en grisunge ur kärnan och ätit upp. Men så hade han ingen mage, utan log och skar upp en grädbulle och så flög huvudet, för inte folken skulle skina på själva påsken. Men så klättrade han upp i det högsta trädet, som var där för att se sig omkring. – Men det var verkligen ingen av dem, som kunde lösa den, och ifall han talar om henne för kungens lärare mere i Lund, så bränner jag då för, att det går likadant för dem.

2) „Mor under och far på, „röva" runkar, och pinnen står.

Lösning: Handbroarne.

3) Två pojkar satt på kyrkbänken

och skar (=skaudr) på upstig.
Då kom fyrfoting och tog
fråstas upst, men då
slog fröjsting till fyrfoting
med krefoting, så fyrfoting
släppte upsting och så fick
fåstas sin upst tillbaka.
Lösning: En karl satt
på en "krefotapall" och åt på
en äppst. Då kom en hund
och tog äppsten, men karlen
slog till hunden med pallen,
så han släppte äppsten.

4) Tvind som orken,
går runt som jorden,
och går ankring och
gör egg.
Lösning: skipstemen.

5) Styrt skäudandr,
slakt hängande,

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

fyra vetter åt sy,
fyra vetter åt sky,
och en kommer krajande
efter.
Lösning: Ett otök med
kuck. Styrt skäudandr = skägen,
slakt hängande = hörnmarna.
Fyra vetter åt sy = ögonen
Fyra vetter åt sky = hörnen
och en kommer kra- } = kuckens
jande efter

6) Rund som jorden,
lurd som solen och
bär sitt namn på sig.
Lösning: "ärtan" (=ärtan),
som har ett d vid åtan.

7) Vad är det som går till
källan och gapar men inte
dricker?
Lösning: Kokkällan.

8) Vad är det som går till källan och gapar och dricker och lämnar buken hemma?
Lösning: Dynexaret, när de tvättar.

9) Vad är det som går och går men aldrig kommer till dörren?
Lösning: Klockan.

10) Vad är det som tittar var man i "röva"?
Lösning: Dörrtröskeln.

11) Vad är det som tackar var man för sist?
Lösning: Dörrlåsen

12) Vad är det som går upp för backe och utför backe

och skär svarta skivor?
Lösning: Plogen

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

13) Utför backen och uppför backen och skär röda skivor, vad är det?
Lösning: Lien.

14) Vem är det som springer utför backe och uppför backe och ballar svarta ärter?
Lösning: Fåren.

15) Vem är det som går uppför backe och utför backe med en oldkrand på nacken.
Lösning: Skyffeln med sin kåsa.

16) Lille, lille Bulle,

Brillar i en skulle
ingen man i detta land,
lilla, lilla bulle båta kan.
Lösning: Ägget.

17) Det står en man uppå
vår strand. Han kan
stå men inte gå, han
kan stinga men inte
springa. Vem är det?
Lösning: Tistlen.

18) Det kom ett ankar
från Irland och skulle till
Island med två tistrar
dricka men Pauns var-
ken kappe eller soicka.
Vad är det?
Lösning: Ägget.

19) Mest hämtas (= ta i hand),
minst nämnas. Vad är
(= tala om)

det.
Lösning: Dörrlåsen.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

20) Om Snumaren bryr sig
ingen om mig, om vin-
tern byr (= dra sig inåtill) sig
alla till mig. Vem är jag?
Lösning: Spisen.

21) Varåt flyga alla faig-
lar?
Lösning: Vitåt nästan
jekar.

22) Sett om en kväll,
kom en svarter gesäll.
Han borrade,
jag borrade,
han stack
och jag stack (= skuns).
Lösning: En loppa.

23) Litet och kint,
pagerk och fint,
pryder och täcker,
så långt som det räcker.
Lösning: En fingerring.

24) En stålsång går på en järngata. Ju fastare han går, ju kortare blir rummen.
Lösning: Ett frunkimmer som sitter och syr.

25) I vår äng stod två stolpar och över dem var ett "dass", och över det "dasset" var en kvarn, och över den kvarna var två ljus och över dem var en stor skog, och där bodde rövare. - Vad är det?

Lösning: en karl.

FOLKLIVSARKIVET

Varför karen har klenven läpp.

Ja, se det var två kvallar, som var ute och gick en gång, och då fick de se en ekorre. Då sa den ene: "Står du och skaffar gryta, ska jag ta kvickkaren." och han upp i träet efter ekorren, men han tog skutt över i ett annat träd. Men kvallen sa: "Vågar du lille kinet, så vågar jag" och hoppade efter. Men

han randade och kom ner i en förrisahög (= häg av vissnat löv och ris) och kunde den häg en hare, och han blev rädd och satte i väg. "Far min lilla fösa, och då ska vela fösse. Vänta, vänta bara!" skrek kvalleu. För när han var hos prunkinnaer en gång, hade han legat under, då då hade folk trytt: honom, att det var han som blev med barn. Och när han nu kände haren under sig, och han satte till att gyrinya; trodde han att det var hans förstfödde, som kommit till världen. Men haren skrattade, så läppen klöv sig på honom och sedan dess har alla harar alltid haft klu-

ven läppe.

Skärstad sommaren 1927.

FOLKMINNESARKIVET

Om en vill ha
i flicka riktigt kär i sig,
så ska en ta en levandes
flädermus och så ska en
stryka den (på en kraufälle) droppen blod hon
har i sig och ge flickan
in. Sen är hon då fast och
kan aldrig släppa en.

Skärstad sommaren 1927.

och likaså ifall
en bryter in bladdroppen
efter en flädermus i trä-
skeln, så kan aldrig en
flicka, som inte har mö-
dom(en) kvar (= är oskuld)

gå korr över dem.

Jag minns, när jag gjäute bräng bote i Kabo, la jag ie sått i lagårdsfröckelu och aldrig gick gigan över dem utan ie pissa en skvätt. Men hon var ju inte heller någon människo flicka precis.

Skärstad, Småmarken 1927.

Midsommar.

De sä förr, att om en plockade nio sorters örter på midsommarskvällen, den natten gått mer, skulle det slå in som en dröm om. Men en gick inte tala om det förstås. — Men det är verkligen sanning för jag har själv prövat, och det till och med sen jag kom hit mer till Linge. Det var i "Lusena" (= för tre år sedan) jag var här uppe i beket och plockade nog nio slags blommar. Och det jag drömde sen på natten, det slog in precis. Men om vill jag inte säga, vad jag drömde, för det handlade om en pojke och en flicka här. Slog in gjorde det i alla fall.

Skärstad, Småmarken 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Julen.

På julafton skulle de ha en sup på morron vid 2-½ 3-tiden, innan de gick at på lagen och började knacka pådrer.

166.

Jo se det skulle alltid ske på julafton och julasäden användes alltid till såsåt, om den sen var aldrig så dålig. Sen framåt morgon gick de ut och fick ost och bröd och en sup till det. Klockan två på middagen skulle prundimmera ha dyppegryta i ordning, och på skulle "kära" ha kastat säden och burit av logen också och sen hade de då husandakt, och då läste var och en sin vers, och när en då läste Herren, vicka de en bara, men när en så Jesus, började en sig fnytt.

På julakvällen skulle en platta till askan

167.

i spisen, så kunde en se hur många åm skulle då under året. Det såg de på spåren i askan.

Skärstad Ammaren 1927

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

För i tiden Såkalla

hade de för sig att de skulle gömma ett par sådana där enbärslimpor de hade till jul i säden. Och där fick de ligga till plåttera. När de började slå åt de upp det, och det bråddet det var verkligen ficktigt gott. Det skulle väl vara till styrka åt plåttekarlarna, kan jag tro. Det fick de aldrig ta/knycket av säden, att icke limporna viro skylda, för det skulle icke

Vara Turlejt.
Skärstad Ommaren 1927.

Grötrim.

Grötrim 1/

1) Denna grötem är kokter vid sé och inte vid slicken åt nia flicken.

2) Denna grötem är kokt i en slubba, åt nia gubba.

3) Efter gammal tradition skall det vara lika många grynen i var grötatké som det är här på Jaro ball.

4) Denna grötem är kokt i en gryta och inte i en kar, och den typken vi är kar.

Skärstad Ommaren 1927.

Den sista Ommarnatten flyttade Trängarna ut i badarna. Och om det var aldrig så kallt, så ney skulle Trängarna ligga ute från den tiden. Det var vårdagjämningen som var sista Ommardagen. Höstdagjämningen var sista vinterdagen. De brukade skoja sin och säga, vilket som var bäst att ligga ute sista Ommarnatten eller sista vinternatten. Det är ju klart, att det är mycket varmare sista vinternatten. Är det till att börja med på våren hörde "tjyren" till att ligga ute, ju det pyssade ni och var kallt. Men en var

alltid glad, när en fick
flytta ut, för en blev ju
lite mer sin egen herre
då.

Skärstad sommaren 1927.

För släppte de
aldrig vall en ko, utan
hon fick en sill som
var hoppad i fjära. Det
skulle hjälpa mot som-
marsjuka.

Men det var
farligt, vad de förde sina
kreatur dåligt på den
tiden. och det säger jag,
att finge I, pojka, se så-
dana kreatur, som en
annan säg i sin barn-
dom, skulle I gråta. Där
stod de i sina portokjala-
ladugårdar och aldrig

såg de en enda stråle
av dagsljuset på hela vin-
tern mer än det, som
kom in genom kattluc-
let. „Och ja vården när
de „släppte ut" fick de
stöka djuren och kalv-
nägs bära ut dem.

Skärstad sommaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Fjäre och skeppar
ska en aldrig säga „lycka
till" åt. Då blir det bara
olur och aldrig ska en
rusta ut sig särskilt fint
utan ju simplare dess
bättre.

Skärstad sommaren 1927.

De talade om

för att folk inte kunde
då, om de hade något oupp-
gjort som de inte ville be-
känna. och likaså så de,
att prostinnor inte kun-
de få förlossning om de t. ex.
ville hålla hemligt, vem
som var far till barnet.

Sofi Laus, han vet bra
i Lugnet kunde inte föda
fram Gustaf, förän hon
hade bekänt barnafadern.
Barnmorska! — det var fru
Klasén på den tiden —
sa till henne att hon
måste bekänna det först.
Men hon ville inte utan
tog i på naglarna blev
blå, men det blev ingen för-
lossning, förän hon hade
sagt den som var far
till barnet. Men hon hade

då fått betalt, för hon inte
skulle säga det, för det
var ju farligt förargligt för
honom, kanske. Men hon
blev tvungen till det i alla
fall.

Skärstad 9 mars 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Anders i Mossebo
talade om att han var
mere vid Rävagölen och
skulle möta en gång. Men
det mötte inte utan
han kastade i en störing
för det ska ju vara lurligt,
och då började det dåna
ute i gölen och rätt som
det var, mötte det. Och
då fick han upp en så
förskräcklig stor gädda. Sedan
blev förskå lite skrämmaders

och stod där och tittade
på henne och då försvann-
lades hon till en stor
kråsäck. Men gubben blev
förskräckt och sprang hem
och törs inte gå mer till
gölen på långliga tider.

Skärstad januaren 1927.

Och jag tror inte
jag törs gå mer till kär-
gölen än idag, ändå jag
inte är rädd av mig för
det mera är "skit", det har
jag hört i alla år. Jag
minns mi' syster hade va-
rit uppe i Tolarp en kväll.
och när hon skulle hem
och förbi gölen, mötte hon
en gubbe. med hon på
henäna. och vart hon

gick, ställde sig gubben
framför henne, och hon
kunde inte komma förbi
honom, hur hon bar sig
åt. Men mor hade
gått och mötte henne
så hon hörde, när Kristin
började gråta, och satte till
att springa så fort hon
orkade. Men hon såg
inget. och det har jag
förresten hört många
andra säga, att det verk-
ligen finns dåligheter där
dere.

Skärstad januaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Sjön.

I Vättern,
där vid Jungfrukammen,
de kallar det, mellan

Borgård och Erikskvarna, fanns det en sjöjungfru. Hon hade en klippa där som hon alltid brukade sitta och kamma sig på. Och då skrek hon: "Sycker I jig är rar pojkar?" Och ~~En~~ hon hade bröst så runda och granna, men på ryggen var hon som en ihålig stubbe.

Skärstad Ommaren 1927.

Vädeldsmärken.

Om en "påe" levinna är ute och sitter på eldvåda och blir rädd och tar sig i ansiktet får barnet vädeldsmärken där.

Strandbergs mor fick en pojke, när hon var 51 år. Hon hade slagit en orm och blivit rädd, så när pojken kom till, räckte han ut med tungan precis som ormen. Men han dog ju som nål var rätt svart.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Och Nykvistens pojke han som var idiot. Han hade aldrig bitit idiot om inte Nykvistska slagit ihjäl en padda, när hon var med pojken. Hon skulle klippa paddan, men så låg hon inte still, utan hon kröskte så kammen med saxen över stommen, så hon dog i knäet på henne. Men så blev hon

rädd när hon sig att
gåran dog. och när poj-
ken föddes, så hade han
precis alla tänder som
jären har. och aldrig kun-
de han låta sig gå eller
stå utan han bara
låg i sela tiden och bräk-
te och skrek som ett får.
Nu dag kan ju kärondrän
— han säg så annansen i
Posten — men han var
närmare fyrtio år nu.

Skärstad sommaren 1927.

Fallandesjuka.

Det var en
kärring uppifrån Lekeryd
som gick ikring och blåde
fallandesjuka. Hon blåde
alla, som hon trog sig åt.

Det var en flicka både
i Lekeryd i Ölmstad som
t. o. m. hade fallit i el-
den, hon blåde. Annars sä-
ger de ju, att när de
fallit i elden, så ska det
vara obotligt, men hon
blev ju alls bra igen. —
— Det skulle de pröva
alla slags örter och sy
nå som i en valk, och
den skulle de bära på
sig i tre veckors tid, utom
två timmar på dygnet.
Då skulle den ligga i
maltdricka. Och den som
bar valken och hade
sjuka fick inte komma
under bar himmel på
hela tiden.

Skärstad sommaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS FOLKMINNESARKIV

Mara.

Det är många människor som är mara och de tåger, att de inte kan något här varken på "kunligheter" eller i arbetslivet. Det var en piga som hette Anna uppe i Forestorp, som de skyllde på till att vara sådan. Hon var på stölten efter vårran Bernhard, så hon kom till att tänka och tänka på oss, och jag bjöd henne på både kaffe och mat, för hon var snygg och snäll med fröken. Så jag tradde aldrig på att hon var mara. Men så en söndag kom hon in, när hon gick från kyrkan och stannade hemma en stund. Där hon så gick,

glömde hon sin psalmbok. Det var ju bara, för hon skulle ha något att göra sig ärende med en annan gång förstås, det är klart. Men vi fick veta av henne minsann och det snart. Framåt natten blev jag så förskräckt sjuk, att jag trodde jag skulle dö var stund. och det slöjade inte förrän det blev ljust på morgonen. Men tidiga dagen där på skickade jag hem psalmboken till henne. För det var naturligtvis ingen annan än hon, som var åt mig.

Skärstad sommaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Alla det fanns.
Sådana, som kunde skälla

sjukdomar på folk, jo, det har jag ju hört. Käringen i Pilkhemmet sa de kunde det. Hon hade fömte orkesi (se sid. 75!) och var frisk av sig. Det var ingen annan än hon som skyrde om, att jag bröt benet av mig. Hon kom in en dag till oss i Koppar-målen och bad om mat, men jag hade ingen mat då/utan jag gav henne en "skallekorv", som jag hade hängande i taket. Då gav hon sin stora kniv, för det hade hon alltid den mot sig, halva korven. Men då kunde jag inte säga, utan jag sa, att det var inte vi det så bra att vi kan föra knivar mot korv. Men det skulle jag aldrig sagt. Det fick jag dyrt ångra. För käringjacket blev

arg, slängde korven på bordet och gick sin väg. och dr "mutblade" som jag inte kunde höra. och en liten stund efteråt skulle jag gå ut efter vatten. och dr slant jag och bröt benet av mig, så de fick bära in mig. och jag hade så gått samma väg efter vatten/tio-tusen-tals gånger för, så det är klart, att det var käringen, som jag hade att tacka för det. Men hon kom aldrig mer inom våra dörrar, säte den dagen.

Skärstad sminaren 1927.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

F. d. lantbrukaren Johan Larsson, Hultarp, född i Skärstad. Uppfär 70 år gammal.

Onda bettet

Det var värk i fingrarna, som de sä att en fick av en liten vit mask, som finns i vatten. Han ser ut precis som en vit sytråd, så du har du säkert sett någon gång.

Jo, då mig värkte det en fjorton dagar rikligt. Men så träffade jag Engdal i Vestra en söndageftermiddag uppe vid Tirån. Så kan bleke onda bettet. Och jag fick fråga med honom hem. Där fick jag fnet en liten smörgås, som jag var hungrig

att äta upp. Sen tog han en åderfjäm och stägg till i fingern och så sä han: "Här ska kommer lite drättinge är värken borta." Och på hemvägen släppte den verkligen också. — Smörgåsen var dubbel och med sinör bara på sidorna, och jag fick väl säga inte så, vad det var i henne. Men god var den inte. Värken gick i alla fall bort. — Folk pratade, att det var allt möjligt i de där smörgåsarna. Fast vad jo så, det vill ju inte jag säga, då kunde jag ju få ge upp hemma än idag.

Skärstad sommaren 1927.

Hjärtkus.

De säg at om

LANDSMÅLSARKIVET FOLKMINNESARKIV

N:r 02301 - 120

en skalbagge och 8 ryggar till huset. De fördrades som visst i en flaska.

Skärstad sommaren 1927.

Mot matäcka

skulle man ta in en lus, som man hade dragit tre gånger genom kålrötterna på ett avträde.

Skärstad sommaren 1927.

Snälleskador

kreatur skulle man röka med barkbröd och fjäder. Det blir de utav att en "snälla" (= vessla) bäser på dem. Och på en kvart eller så blir de uppsvällda och stinna. Det är en mycket egendomlig